

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos leidinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 5(86)

1993 m. kovas

Algirdo KAIRIO nuotrauka

**Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimo nariams
Lietuvos Respublikos piliečiams**

Lietuvos Seimo opozicijos - Tėvynės Santaros pareiškimas dėl Lietuvos izoliacijos pavojaus

Po Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimų žengiame į naują Lietuvos valstybingumo raidos ir istorijos etapą. Tai metas, kada jumme ypatinga pareigą padaryti šį pareiškimą.

Konstatojame ir perspėjame, kad Lietuvai, Lietuvos Nepraklausomybei gali buti rezgamos toli siekiančios politinės bei politekonominės pinklės. Antai viena užsienio jėga, gerai projektuojanti savo itakos poveikius, šiuo metu gali nejučiomis, bet sėkmingesnai manipuliuoči Seimo daugumos revanšo jausmai, jos tariamos visagalybės svaguliu arba ekonominiu dogmatizmu. Visa tai gali būti skatinama pirmiausiai tuo tikslu, kad Lietuvos Seime būtų daromi konservatyvūs ir volunteristiniai sovietinio pobūdžio sprendimai.

Jie toliau kenks Lietuvos kaip potencialaus ūkinio partnerio vardu, atbaidys investicijas, kreditus ir pagalbos programas, prisdės prie Lietuvos vėl didėjančios izoliacijos santykiuose su Vakarais. O tai reikių neabejotinai ir tartum savaimini postūmī priešinga kryptimi.

Priekaičiai politinių ekonomikos klaidių, pranokstantių paprastą nekompetenciją rinkoje, priskiriame ir LDDP balsais priimtą infliacinę 1993 m. biudžetą.

Visuomenės viadas politikos klaidos, kuriu taip pat daro ir gali dar padaryti dabartinis režimas, vardan absoluciūs valdžios nesivaržas pažeidinėti istatymus ir Konstituciją, sugadins Lietuvos prestižą kaip šalies, kuri ne deklaratyviai, o iš esmės norėjo būti demokratiska, tačiau dabar nukrypo nuo to kelio. Tai liečia pagrindines žmogaus teises į nuosavybės, spaudos ir informacijos laisvę, parlamentinės ir visuomeninės opozicijos veikimo galimybes, jau pastebimas spaudimo teisėtvarkai, diktato ir teroro apraiškas, ketinimus atimti Seimo narių iš opozicijos mandatus, vienpartinių simpatijų pagrindu sudaryti paklusnių sau Konstitucinių teismų. Provokuojantys ir kompromituojantys Lietuvą atrodo kai kurie pastarųjų dienų apdovanojimai ir specialios pensijos asmenims - buvusiems KGB bendradarbiams arba kitaip prisidėjusiems prie valstybės praradimo. Tokiais būdais pažeista mūsų šalies politinis ir moralinis prestižas, ko specialiai gali siekti kita šalis ir jos prasiskverbiančios tarnybos, kurios kartu su reformų žlugdymu stabdyt Lietuvos integravimosi į Europą procesus, atvers prioritetinius arba tariamai "vienintelius" kelius integracijai į Rytus.

Todėl mes kartojame ir perspėjame: sovietinio tipo vakarykštė provincinės politika, nebranginanti demokratių ir Lietuvos ryšių su Vakaru pasauvii, bus prorusiška politika.

Susimastykime iš nenuslyskime į tą pusę.

Mes esame už kuo geresnius santykius su demokratine Rusija, bet ir už didelį atsargumą tuo laikotarpiu, kai demokratijai Rusijoje gresia pavojas, o jos kariuomenė iš Lietuvos dar neišvesta.

Lietuvos Seimo opozicijos - Tėvynės Santaros vardu
B.Gajauskas, S.Pečeliūnas,
T.Lideikis, P.Giniotas, P.Katilius

1993 02 25

Vilnius

Reikalaujame iš Lietuvos Respublikos Prezidento, Seimo ir Vyriausybės:

1. Pareikalauti iš Rusijos kompenzuoti Lietuvai okupacijos padarytus žmonių netekties, vergu darbo ir turto grobimo nuostolius.

(Nukelta į 2 psl.)

Kas mus, išdavusius, pardavusius, pamynusius tą šventą Kovo Aktą, į dorą, tiesų, švarų kelią beišves?

Treji metai palengva stiprėjančios vilties

Per kapus, per kryžius, kraują
Kelsis tėviškė laisva.
Žengs į rytmą jau naują
Mūs brangloji Lietuva.

Bet kol laisvę švies sugrižus,
Kol išauk tas rytmetus,
Gal ir man, ir tau po kryžiu
Prie kapelių pastatys.

1948 m. iš "Tauro" partizanų apygardos Vytauto rinktinės galingojoje sostinėje Aušros (slapyv.) poezijos sąsiuvinis)

Kovo 11-osios įvykiai nepamirštami. Sajūdis ėjo labai tvirtai ir turėjo labai konkretų tikslą. Politinę nepraklausomybę paskelbtį buvo būtiniausia ir neatidėliotina. Reikėjo skubeti užbėgti už akių Kremliaus kėslams ir įvykiams Maskvoje. Ir tai įvyko! Pašelusiai drąsus ir ryžtingas sprendimais. Jo nesuprato didžiuma vakarykštę, jau susitaikiusi su "suverenitetu Sovietų Sajungos sudėtyje". I gatves tadien neišejo džiugaujančios minios. Baimės luobas buvo dar tik pradėjęs aizėti. Pasiryžėliai, o juos remė beveik visa tauta, labai aiškiai suvokė, kokių kraujų stingdančiai nežiniai buvo pažvelgta tiesiai į akis. Buvo pasirūpinta nugalėti pirmiausia galingą prieškos propagandos bangą, o paskui - ištverti ir visa, kas benutiktų. Laisvė niekada nedovanojama. Tik laisvės kaina ne visiems vienoda. Prikyje žengiantys rizikuoją daugiausia. Tada buvo aišku, kad Maskva staigiai kumščiu nesmogs: laikas ne tas - pasaulio opinią reikia parengti ir militarinius raumenis šiek tiek pramankštinti.

Skaudžiai gelia tolydžio gržtantį mintis - kodėl gi likimas neleido Tėvynės Atgimimo pavasariui rasti bent prieš dviečimtį metų? Argi tada mes būtume taip varganai atrode? Ne apie turtus, namus ir fabrikus šnekama, ne!

Tada dar daugelis mūsų likimo brolių būtų pargrižę iš sibirų, lagerių, tremčių - aplaužyti, bet nepalaužti, nuvarginti, bet dar pakankamai stiprus ir tvirti, su išsaugota šventa laisvos tėvynės vizija, su Nepraklausomybės metų

tradicijomis ir meile darbui, su atakakliu ryžtu atkurti visa, kas lietuviška ir krikščioniška, ant dar nesuadupty pamatų. Kiek dorų ir darbščių ūkininkų būtų sugrižę į savo ūkius! Tikriausiai nereikėtų stebėtis, kodėl dabarties mokyto-

jai tokie inertūski ir jų pilietiškuojausmas toks "išvėdinatas", jei mokyklas iš tremties ir kalėjimų būtų parėjusi nors dalis senosios kartos mokytojų. Ir kažin, ar ne mažiau būtų rūpesčiu, atkuriant Lietuvos kariuomenę, jei štabuose ir pulkuose būtų ištvirtintin tarpukario Lietuvos laikų karininkai ir partizaninio karo veteranai? Deja, gyvenimas yra toks, koks yra. Tik vis dažniau suabejojame, ar tas mūsų gyvenimas iš tiesų tu里 būtų toks? Ar jis negalėjo pasukt kito vaga? Ne tik galėjo, bet ir turėjo! "Liaudžiai" išrinkus prezidentą, prasidėjo ketvirtosios ir paskutinės aukštosios valdžios formavimasis. I Konstitucinio Teismo teisėjus Seimo nariai-ekonomistai praleido tik vieną Aukščiausiojo Teismo pasiūlytą kandidatą. Sovietmečiu lemduo vadinamas "partinis" ar "klasinis" požiūris - generalinio sekretoriaus ar politbiuro nuomonė. Ir ši kartą kandidatų teisminė praktika, dalykinės savybės ar politinės pažiūros nebuvę aptarinėjamos. Atmetė, ir tiek: Gal ir vėl lémė "politbiuras", kurio sudetis visuomenei dar nėra aiški? Politinių kalinių ir tremtinių šeimos šis klausimas negali nejaudinti. Teisingumo atkūrimas dar nepradėtas. Dar neišku, kokia bus atkūrimo pradžia ir ar apskritai ji bus. Dabartinės sudėties Seimas kažin ar ryšis išstatymiskai ivertinti bolševikmečio genocida ir didvyriškai krūviną tautos pasipriešinimo okupacijai laikotarpį.

Brečta Sajūdžio virsma. Vasario 27 d. įvykusioje sesijoje numatyta surengti Sajūdžio IV suvažiavimą balandžio 24 d. Išrinkta šešių žmonių grupė, kuri parengs Sajūdžio reorganizavimo dokumentus. Išrinkta ir nauja Seimo Taryba. Jos pirmmininku tapo Republikos Seimo narys, žinomas sajūdininkas iš Kauno - Algirdas Katkus. Si taryba dirbs tik iki suvažiavimo. Atrodo, kad kauniečiai gali sukelti gaičių skervėjį, kurio Sajūdžio viršūnėse jau seniai nebuvovo. Ypač jo reikėtų vilniečiams.

Nauja situacija kelia uždavinį ir politiniam kaliniams, taip pat ir tremtiniams. Jau seniai laikas telktis krūvon. Kovo 11-osios dokumentas mūs ipareigoja to siekti. Įkūnytoji Vilnius turi stiprėti, o ne gesti.

Edmundas SIMANAITS

1993 m. kovas

TREMTINYS

2

(Atkelta iš 1 psl.)

2. Užtikrinti Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atkūrimo ir įtvirtinimo tēstinumą.
3. Užtikrinti okupacijos kariuomenės iš Lietuvos išvedimą pagal patvirtintus grafikus.

4. Patraukti atsakomybėn genocido vykdytojus.
5. Išsaugoti būsimosioms kartoms Lietuvos žmonių išdavystes, kančias ir netektis liudijančius KGB archyvus.
6. Neskirti KGB darbuotojų ir jų parankinių į valstybines tarnybas ir dirbtį su KGB archyvų dokumentais.
7. Kuo skubiau baigtai kurti Valstybinį Lietuvos gyventojų genocido tyrimo centrą, suderinus pagrindinius klausimus su politinių kalinių ir tremtinii bei partizanų organizacijomis.
8. Atsižvelgti į Politinių kalinių bei Politinių kalinių ir tremtiniių sajungų sprendimus kolaboravimo ir Lietuvos gyventojų genocido klausimais.

Piketo dalyvių, politinių kalinių ir tremtinų įgalioti: B.Gajauskas, A.Stasiškis, J.Listavičius, A.Lukoševičius
Vilnius, 1993 m. vasario 25 d.

KREIPIMASIS Į LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMĄ

Mes, Šiaulių miesto ir rajono politkaliniai ir tremtiniai, net penkiadesimt metų buvome terorizuojami ir žeminami. Mums išmokėtos kompensacijos šiandien visai bevertės. O sklinda piktos kalbos, jog esame panašūs į karo veteranus, kurie visą laiką naudojasi įvairiomis lengvatomis. Todėl reikalaujame:

1. Paskelbti spaudoje, per radiją ir televiziją, kokias mes lengvatas turėjome, kokiomis dabar naudojamės, kokios jos bus ateityje.
2. Sutrumpinti kryžiaus kelius atsiimant žemę ir nekilnojamą turą.
3. Išreikalauti iš Rusijos biudžeto lėšas už darbus, kuriuos Sibiro platybėje atliko išbadėję Lietuvos žmonės.
4. Už šiandieninį Lietuvos ekonominį nuosmukį nekaltinti vien buvusių vyriausybę. Patys gerai žinote, kiek prie to prisidėjo buvę komunistai, dabar LDDP atstovai.

Jūs esate liaudies išrinktieji ir privalote išleisti aiškius ir teisingus įstatymus.

1993 vasario 6 d.

Šiaulių miesto ir rajono politkalinių ir tremtinų susirinkimų pavidimu jūs pirmiškai:
Šiaulių miesto C.Dirkė
Šiaulių rajono R.Fabijonavičius

Lietuvos Respublikos Prezidentui A.M.Brazauskui,
Lietuvos Respublikos Seimui,
Lietuvos Respublikos Vyriouslybei

Lietuvos politiniai kaliniai ir tremtiniai reiškia didelį susirūpinimą esama padėtimi, kuomet tautos pasitikėjimo mandata turinčiu aukščiausiosios valdžios atstovų kalbos nesiderina su jų veiksmais. Dabartinis prezidentas savo kalbose ne kartą yra pasisakęs už teisingumą, už tai, kad būtų patraukti baudžiamojo atsakomybėn asmenys, vykdę Lietuvos gyventojų genocidą. Tuo tarpu LDDP atstovaujančių Lietuvos Respublikos Seimo dauguma gražina privilegijas ir netgi skiria personalines pensijas uoliems okupantu talininkams - kadriniams NKVD karininkui J.Minkevičiui, "aktyviam kovotojui už tarybų valdžią" V.Beriozovui, nuolankiam okupantu valios vykdytojui A.Drobnui.

Personalinių pensijų skyrimas tokiemis žmonėms - pasityciojimas iš šimtų tūkstančių gyvujų ir mirusiuų, kovoju sių už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Griežtai protestuoja prieš tokį nutarimą, reikalaujame nedelsiant jį atšaukti ir viešai paskelbti tokio sprendimo iniciatorių pavardę.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sajunga
A.Lukė
Lietuvos laisvės kovų sąjūdis
J.Ceponis

Kaunas, 1993 02 27

Tremtiniai - nereikalingi žmonės

Tautai "sveikai ir protingai mašant", atsitiko taip, kad valdžios "piramidė" vėl kapitališkai surentė LDDP. Aišku, tuomet neapseinama iš be naujų paskyrimų, atleidimų ir kitų pertvarkyti. Kaip buvo planuojama, taip viskas ir daroma: pirmiausia išformuota AT apsaugos tarnyba, dabar organizuojamas SKATO sunaikinimas.

Reformų pradžia padaryta ir Nacionalinio saugumo tarnyboje, kurios generaliniu direktoriumi paskirtas J.Jurgelis, pakeitės P.Plumpą. Tiesą sakant, metodas, kuriuo tai padaryta, nelabai koheriškas ir priimtinės žmoniškuo požiūriu. Bet, matyt, valdžia žino, ką daro, nes, pasak Č.Juršėno, "muziką dabar užsakom mes" (t.y. LDDP).

Kelia nėrimą faktas, kad šioje tarnyboje dirba ne vienas buvęs tremtinys, politikalinys ar kitaip sovietinei valdžiai netekės asmuo. Visi tokie žmonės į NST buvo priimti jos tuometinių vadovų B.Gajausko ir P.Plumpos iniciatyva.

Sprendžiant iš naujo generalinio direktoriaus interviu (žr. "Respublika", 1993 02 19; RTV laidai "Krantas", 1993 02 25), su šios kategorijos NST darbuotojais gali būti susidorota paprasčiaisiai - atleidžiant iš darbo. Ne veltui J.Jurgelis kiekviena proga kalba apie kompetenciją, speciausias pasirengimo stoka, menką išsilavinimą, senyvą amžių. Išvada aiški, lenda kaip yla iš maišo: reikia bent dalį darbuotojų keisti kitokiais. Be to, argi sunku rasti

pretekstą šiaisiai laikais? Vienas iš jų kaip tik ir minimas. Tai likę iki galio p. Zedelui vadovaujant nebaigtį išaiškinti ekonominių nusikaltimų. Jų tyrimas buvęs pavestas atlikti darbuotojams, anksčiau dirbusiems KGB sistemoje, o dabar atleistiesiems iš Nacionalinio saugumo tarnybos, pernai rugpjūčio mėnesį B.Gajauskui nurodžius. Dabartinis vadovas mano, kad tai buvo padaryta neprotinė ir būtų kvalia atsisakyti jų paslaugų. Atrodo, jis tvirtai pasitiki tokiais specialistais.

Kyla klausimas: ar teisingai mano tarnybos vadovas, kad ekonominius nusikaltimus turi tirti ir jo vadovaujama tarnyba? Ką tuo metu veiktu kriminalinė policija?

Matyt, kad dabartinėje Nacionalinio saugumo tarnyboje ap-

Tėvynės santaros frakcijų koalicija
PAREIŠKIMAS

1993 02 25

Vilnius

Š.m. sausio 28 d. Lietuvos valstybinė Mažeikių naftos perdirbimo įmonė "Naftra" pasirašė sutartį, pagal kurį išnuomoval pusė naftos koncernui "Lukoil".

Tai, kad sutartis sudaryta ne dėl naftos perdirbimo, o dėl naftos perdirbimo įmonės išnuomavimo Rusijos koncernui, reiškia pirmą žingsnį perduodant vieną iš strateginių pramonės šakų monopolinėn Rusijos kontrolėn. Nuomas santykiai pridengiamas Mažeikių naftos gamyklos valdymo perdavimas Rusijai, kas išplaukia iš sutarties 11.1 straipsnio.

Pasirašiusi sutartį, įmonė prarado galimybę be koncerno "Lukoil" sutikimo pasirinkti kitą partnerį - naftos tiekėją, o Rusijos įspareigojimai nepertraukiamai tiekti naftą nėra apibrežti.

Šios sutarties dėka, panaudodama Lietuvos įmonės įrengimus ir žemesnėmis už pasaulines kainomis mokėdama už įrengimų ir gamybos aptarnavimo darbus, Rusija pelnysis Lietuvos saskaita. Tuo tarpu už Lietuvai parduodama naftą Rusija ima pasaulines kainas. Trukdymai statyti naftos terminalą Klaipėdoje, puses naftos perdirbimo įmonės išnuomavimas Rusijai yra Lietuvos priklausomybės nuo Rusijos stiprinimo politika.

Visa atsakomybė už tokios politikos pasekmes tenka valdanciųjų partijai - LDDP ir jos pasitikėjimą bei paramą turinčiam energetikos ministriui p.L.Ašmantui.

Piličių chartijos frakcija
Sajūdžio frakcija
Kristijonių demokratų partijos frakcija
Laisvės frakcija
Demokratų partijos frakcija

Lietuvos politinių kalinių sąjungos
PAREIŠKIMAS

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. vasario 18 d. potvarkiu paskirtų Lietuvos Respublikos personalinių pensijų saraše yra p.p. V.Beriozovo, J.Minkevičiaus ir A.Drobnio pavardės. Toks sprendimas kelia ne tik nusistebėjimą, bet ir pašipiltinimą.

Paminėti asmenys yra žinomi kaip nuosikalstamų represinių NKVD struktūrų darbuotojai, socializmo kūrėjai, uolūs okupacijos režimo atsakangių pareigūnai, aktyvūs bolševikinės ideologijos propaguotojai. Tarnavimas Lietuvos priešams, ištikimybė okupantams, kurie vykdė fizinių ir dvasinių Lietuvos gyventojų genocida, paverčiamai nuopelnais Lietuvai. Tai ne tik pasityciojimas iš šimtų tūkstančių okupacijos aukų, iš lietuvių tautos kovos už laisvę, bet ir bandymas pateisinti išdavystę.

Protestuojame prieš tokį Vyriausybės sprendimą ir reikalaujame jį atšaukti.

Lietuvos politinių kalinių sąjungos prezidiumas

TREMTINYS

2

Nauji KGB darbo metodai

Viena skaudžiausiai sovietmečio mums paliktu problemų - KGB agentai. Daug diskutuota, tačiau juridiškai nejvertinta nei jų buvusi veikla, nei būsimai atsakomybė, nei kai kurių geri norai išsivaduoti iš šio voratinklio pinklių. Visa tai būtų išsprendės laiku priimtas desovietizacijos įstatymas. Deja, lig šiol tokio įstatymo nėra. Toks delsimas sudaro galimybę dar klastingiai KGB agentūrą panaudoti šiandieninėje Lietuvos politikoje.

O vieno ar kito agento bendradarbiavimo faktą, užmegstant agentūrinis santykiai, mes stūlome sutartų-kontraktų sistemą. Si sutartis būtų susitarimas tarp KGB ir agento, joje būtų aptartos užverbuotų teisės ir pareigos, užtikrinant valstybės saugumą. Posicijų sudeinimą reiškianti sutartis-kontraktas konkretiui atveju taps juridiniu dokumentu, patvirtinančiu pusių įspareigojimą.

Agentūriniai santykiai užmegsime sutartyje-kontrakte turi būti tiksliai reglamentuotos agento teisės ir pareigos, su kuriomis verba-vimo metu jų reikėtų supažindinti. Už gerą darbą ir konkretius rezultatus galima paskatinti morališką (pareikšti padėką, ieteikti valstybinių apdovanojimų ir kt.), taip pat materialiai (vienkartine pinigine išmoka, mokant ménescinių atlyginimų ir pan.). Detaliu aptartos bendradarbiavimo sąlygos, pustių teisės ir pareigos, galimybės priversti agentą vykdyti sutartyje aptartas pareigas.

Sutarties-kontraktu tarp KGB ir agento pasirašymas nustatyta tarpusavio santykiai, sudeinintų interesus ir juridines garantijas. Si sutartis gali būti sudaryta su užsieniečiais ir asmenimis be pilietybės, taip pat su tarybiniais piliečiais, kurie domina KGB operatyviniu požiūriu. Tačiau bet kuriuo atveju puses antriniai bendradarbiavimo sąlygas pagal visus (iš anksto parangtus) sutarties punktus ir pradedas vykdyti. Pasirašyta sutartis-kontraktas igauna oficialus dokumentu tarp KGB ir agento status.

Sutartyje-kontrakte turi būti aptartos ir sutarties nutraukimo sąlygos tiek vienos, tiek kitos puses iniciatyva. Mūsų manymu, sutartis pradžioje turi būti sudaryta 3-5 metams. Jei agentas gerai atlieka įspareigojimus, turi operatyvinius galimybū (prieina prie informacijos) ir nori testi bendradarbiavimą, sutartis gali būti pratęsta.

Jei tokia agentūrinų santykiai forma būtų priimta, ji suteikių bendradarbiavimui juridinių pagrindų. Verbuojamieis agentams si sutartis apibrėžtu teises ir pareigas (tai labai svarbu darbą), bendradarbiavimo sąlygas ir terminus. <...>

(Versta iš leidinio "Sbornik KGB SSSR" // M., 1989. Nr.136. P.41-43.)

Parengė Dalia KUODYTĖ

pestis buvo Tėvynė. Džiaugsmo jų gyvenime niekada nebuvu per daug, netgi ir po Kovo 11-osios. Dabar neužliomis tenka prisiminti graudžios tremtinii dainos žodžius: "...O kad neliks mums viečia, mes niekad netekėjom..."

Tokie tad nelinksni pamastymai, perskaicius Nacionalinio saugumo tarnybos generalinio direktoriaus J.Jurgelio interviu "Respublikoje" ir pažiūrėjus televizijos laidą "Krantas".

P.S. Galimas daiktas, kad ši publikacija gali tik konstatuoti jau įvykusį raktą.

Antanas PETRULIS

1993 m. kovas

TREMTINYS

3

Dzeržinskio aukštoji KGB mokykla

Retai patenka į rankas toks leidinukas. Knygelės "Lietuvu nacinalistų kenkėjų veikla ir kova su jais" (PKTS leidinys, 1993) autorius gen. majoras Henrikas Valgauskas. KGB generolas parrenge puikų vadovėlį, dabar tapusių "Laisvės kovų archyvo" priešu. Tiesa, Lietuvos partizanai ir pogrindininkai šiam "praktikams" skirtame vadovelyje aprašomus KGB veiklos metodus daudziau ar mažiau buvo ištyste ir juos žinojo. Aštu, pažinimo kaina buvo tūkstančiai pralaimėjimų ir gyvybių. Tačiau toks nuoseklus ir gyvais pavyzdžiais iliustruotas vadovėlis buvo seniai reikalinas dėl kelių priežasčių. Pirmiausia, tame atskleidžiamai imperijos grobuoniški tikslai. Tai daroma ciniškai, nesibaiminant, kad leidinys kada nors galėtų ištrūkti iš specbibliotekos fondų. Antra, aškai parodomos liokajiškas Lietuvos kagebių uolumas Maskvai ir nusikalstama, neišmatuojamai didelė tautos interesų išdavystė. Trečia, tai nenugindžiamas argumentas būsimame Antrojo Niurnbergo procese. Ketvirta ir bene aktualiausia šiandien išvada - va-

dovėli reikia atidžiai studijuoti. KGB kaip spectarnyba Lietuvoje neišnyko. Formalus draudimai tokios tarnyboms negalioja. Imperijos interesai mūsų šalyje šiandien jau skelbiami viešai. Tai gali užsakymas spectarnyboms niekada nebuvę atsauktas, atvirkštai, jis dabar atnaujinamas ir papildomas. Labai naudinga žinoti KGB veiklos metodus. Jie praktiškai nesikeičia, tik vieni padedami į šali, kiti kruopščiai taikomi, atsižvelgiant į besiklostančią situaciją. Tačiau šioje "firmoje" niekas nepamirštama, niekas neprāžiuva be pėdsako.

Nė vienam politinės partijos ar kokio visuomeninio judėjimo veikėjui tiesiog negalima nežinoti, kad jo partija ar judėjimą bus stengiamasi diskredituoti, kad bus būtinai stengiamasi išskverbti į šiuos politinius darinius, kuriuos KGB generolas vadina apibendrintu terminu - formuotėmis. Nepavyksta išvengti ir vadinamu "operatyvinį žaidimą". Sie du metodai nepaprastai efektyvūs. Bus bandoma kai kuriuos partijos ar judėjimo narius užverbuoti. Cia kagebių tiesiog nep-

ralenkiami meistrai. Paprastai pradedama nuo "objekto" kompromituojančios medžiagos rinkimo, o toliau visas spektras būdu, kaip tą "objekta" paveikti. Pats patikimiausias - šantažas.

Perskaicius knygą, ne vienam kilius nejaukų minčių, kodėl dižinėjuma po Kovo 11-osios susikurusių partijų skilo ir dar šiandien tebeskilinėja? Respublikonai, socialdemokratai, krikščionys demokratai, net politiniai kaliniai (!)... Kitomis akimis reikia žvegti į Šajūdžio veiklos menkinimą, jo vardo juodinimą. Pravartučia prisiminti, kad KGB nepuola savo darbdavio - SSKP-LKP ir iš jų išsirutuliojusių darinių.

Savaip aktualus ir su didele atida svarstytinis KGB metodas, siekant "sudaryti" kokybišką agentūrinį aparatą iš nacionalistų, gržusiu iš ūklinimo vietu, jų artimųjų" (74 ps.). Si tautos žaizda alma gyvu skausmu, ir ne mūsų karta ją užgydys. KGB generolas primena, kas tą žaizdą padarė. To niekada nepamirškinė.

Jurgis NAGINIONIS

LDDP frakcijos išpuoliai Seime

Liūdna darosi žiūrint televizijos laidas ar klausantis per radiją, kaip mūsų Seime priimami įstatymai. LDDP frakcijos "agitatoriai" iš paskutinių stengiasi ne pateiktą pasiūlymą analizuoti objektivai, bet su didžiausiu įniršiu užsipuola savo pasiūlymą pateikuoti oponentą. Jiems nesvarbu, kad oponento išsakytois mintys yra vertingos, naudingos Valstybei. Jie aklai, iš neapykantos tam žmogui, užgaudami jį, isteriskai šaukia: "Atmetsti Veto!"

Negi LDDP frakcijos vadovams ne gėda dėl tokio jų žmonių storžievisko elgesio Seime? Dėl to susidaro prasta nuomonė apie visą LDDP daugumą Seime ir mums, televizijos žiūrovams ir radijo klausytojams kyla klausimas: kam gi Brazauskų komandai reikalingi tokie žūlūs, iš senųjų laikų atėję "agitatoriai", kaip Rupeika, Bobelis, Rangonis ir kiti? Juk visi mato, kad toks tų žmonių elgesys Seimo sekmingam darbui ne padeda, o trukdo.

Be abejo, Brazauskų komandoje yra ir kultūringū, išsilavinusiu žmonių. Bet gal jis tais kultūringesniais nelabai pasitiki?

Tiesa, piktinimas vieno kokio asmens elgesiu dar galima būtų pakęsti, bet nederamas elgesys daugelio LDDP frakcijos narių, kurių Seime dauguma, gali sukelti ir valstybinio masto pavojingų padarinių.

Todėl visi Lietuvos žmonės turėtų stebėti LDDP frakcijos Seime narių įtartinus manevrus ir išpuolius, kad blogiui laiku galima būtų užkirsti kelią. Visi būkime budrūs!

Antanas BIELINIS

Elektrėnai

"Vyties" apygardos "Žilvičio" būrio kovotojai

JUOZAS BARTOSEVIČIUS-KOVAS-MEDŽIOTOJAS

Gimė 1920 m. Jonavos raj. Varpėnu km. Buvo baigęs Jonavos progimnazijos kellas klasės. 1940 m. pašauktas į sovietų armiją, įstojo į Vilniaus pėstininkų karo mokyklą, tarnavo Pabradės ir Švenčionėlių stovykloje. Artėjant frontui, su mokykla nesitraukė į Rusijos gilumą, o pabėgo į namus. Vokiečių okupacijos metais dirbo tėvų ūkyje. Buvo ramaus, žvelnaus būdo.

Kada 1944 m. grilių "išvadutojai" pradėjo jo ieškoti, namių dažnai darė kratas. Kartais stribai ištisias parnas laukdavo jo sugrižtant į namus.

1945 m. spalio mėn. kaimyno K. Valinčiaus sode sodindamas vaismedžius, pamatė, kad tėvų kiemas priguzėjo stribų, visur naršo. Delsti nebuvė kada. Kaimyno dukra aprengė jį savo motinos rūbais, aprilio skarele, įdavė bulvinį krepšį ir išlydėjo (visam laiku!). Keli stribai laukė "dizeretyro" namuose, o kiti atskubėjo pas kaimynus, tačiau Juozo čia jau nebuvė. J. Bartosevičius tapo partizanu.

1948 m. gegužės 22 d. ištremė į Igaršą jau senąjo motiną. Neišgali į ten vargo - mirė iš bado.

Tėvas tada išvenčė trėmimo ištisa dieną praguolėjo kaimyno V. Valinčiaus kluone pelę kruvoje. Jis ištremė 1951 m. į Tomsko sritį. Iš tremties grilio 1955 m.

Juozo Bartosevičius - brolis Jonas karo metais pasitraukė į Angliją, ten mirė.

Juozas-Kovas-Medžiotojas kovojo "Kardo" grupėje su Balandinė, Aru-Dikiu, vėliau ir su partizanu, slapyvardžiu - Kriminalka. Agentai uolisi darbavosi, pradėjo ištremystės. Žuvus artimiausiemis kovų draugams, 1950 m. pradžioje J. Bartosevičius su Žilvičiu išejo į Dobilio būrį, bet Cibiliškyje ryšininko ir išdaviko manlūnininko Petro Serapino buvo apnuodytas. Kartu su juo buvo apnuodyti Dobilas ir Žirgelis.

Nuodū dozė buvo didelė - greitai jie neteko jėgu, iškart prarado sąmonę. Tlk Žirgelis mėgino pasiekti mišką, tačiau ir jis netoli nuėjė susmykuo. Išdavikas apie tai pranešė Širvintų karos įgulai. Atsigavo Juozas tik Širvintų saugume. Vėliau buvo perkeltas į Vilniaus saugumą į Lukiskių kalėjimą. 1951 m. pavasarį tėvas gavo rašteli, kad Juozui reikia šiltų drabužių, kad jis kalli Lukiskėse, tačiau visi pamani, kad tai klasinės provokacija - nepatikėjo.

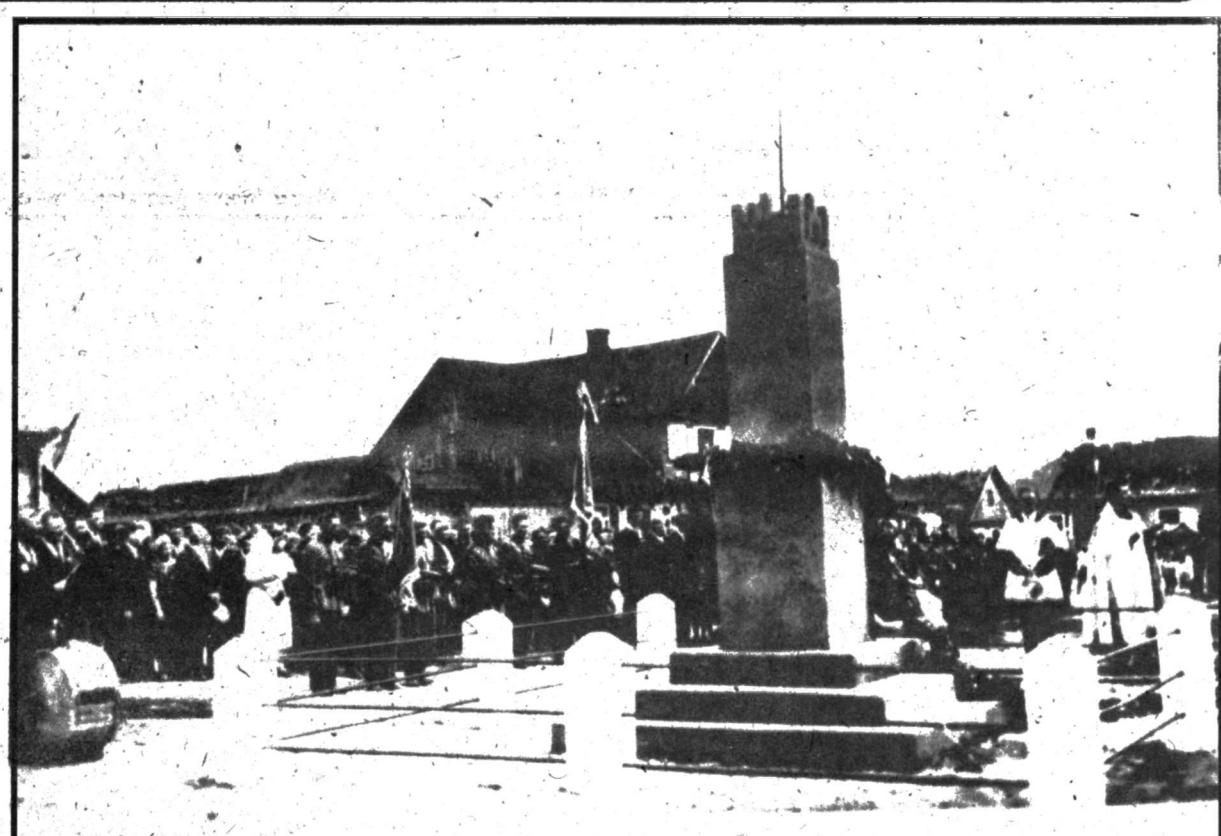
Dabar, susipažinus su 8 tomų teismine medžiaga, paaiškėjo, kad iš tikrujų tuo metu Juozas-Medžiotojas buvo laikomas Lukiskėse. Tačiau neatikė, kas atnešė rašteli į kokių tikslų.

Egzekutoriai pusę metų kančino ir tardė. Patenkintinėjo klausimus su jų pačių paruoštais atsakymais. Žinojo daugelį ryšininkų ir rėmėjų. Juozas-Medžiotojas daug ką neigė. 1951 m. sausio 17 d. jis nuteistas mirties bausme už tai, kad su ginklu kovojo prieš sovietų valdžią. Teismo nuosprendis įvykdymas 1951 m. gegužės 17 d.

ANTANAS BAKIŪNSKAS-ARAS-DŽIUGAS

Gimė 1926 m. Gyveno su tėvais Jonavos geležinkelio stotyje. Dar vokiečių okupacijos metais, nebaigęs progimnazijos, pradėjo dirbti siaurojo geležinkelio depo darbininku. 1944 m. buvo patintas į sovietų kariuomenę. Pabėgo. Slapstėsi pas artimus žmones. Užmegztų rylį su vyrais, kurie ruožėsi pradėti ginkluoti, resistencinę kovą. 1948 m. liepos mėn. tėvas ištremė. Iš tremties jis nebeigrėjo. Tada A. Bakiūnskas galutinai apsisprendė - paėmė ginklus į rankas. Iš pradžių kovojo "Peleidos", o vėliau "Žilvičio" būryje.

1949 m. pradžioje išdavikas buvo prancišas saugumui, kad sausio 6 d. Antanas Bakiūnskas-Džiugas-Aras, Romas Tračinskas-Lazdynas-Kardas ir Juozas Jankevičius-Kriminalka ateis

Nepriklausomybės paminklas Vandžiogaloje. Sovietmečiu nugriautas ir neatkurtas

Jadionio sodybą pasiimti vaistų ir susitikti su kovos draugais. Sodyba buvo apsupta, jų laukė pasažai. Užvirė mūlis, liepėjo namai. Jėgos buvo nelygios. Vyrai kovodami žiūrėjo.

Rytąjais dieną abu su Kardu buvo arvėti į Jonavos stribinės kliemą ir basi, be viršutinių drabužių, sukeltais viršų sukrūvintais baltiniais (meštis į sandėliuką, Juozas Jankevičius baliajus) nebuvė. Pirma dieną sandėliuku durys buvo atviros, vėliau duris uždardė, bet pažilko keturkampę skylio. Vieni žmonės tuo pačiu rytą gal iš smailumo, kiti - tyločiai atsizvelginti. Našu būtų manyti, kad nebuvė stebinti, kokią reakciją kam sukelė tas kraupus vaizdas. Trečią naktį partizanus stribai nutempė į Neris pakrantę ir užkėstė. Tikslai užkaisimo vieta nenustatyta.

1949 m. operatyvinį suvestinių saugumo archyvuose nerastas.

ta, todėl kol kas nepavyko patikslinti iškrosios ištremystės versijos. Gal padės skaitojai?

MOCKUS

(vardas nežinomas)

Gyveno Jonavos geležinkelio stoties gyvenvietėje. Buvo baigęs progimnaziją, tarnavęs okupantu armijoje. 1947 m. įsitraukė į partizanavimo naktį Barsukynės (Naujasodžio) milške su Igmu Beleliū-Putini ir Eimontu (vardas nežinomas), Aušros (slapyv.) broliu.

Mockus tėvai su frontu buvo pasitraukę į užsienį. Lietuvoje buvo likusi sesuo.

Du broliai EIMONTAI:

Kazys-Aušra, kito brolio nei vardu, nei slapyvardis nežinomas. Kilę nuo Boniškių.

Kazys-Aušra buvo kovotojų fotografas į ryšininkas, padėjo

broliliui partizanui. Į "Žilvičio" būrį Kazys atėjo 1946 m. rudenį. Jo žuvimo aplinkybės nežinomas.

Brolis žuvo 1947 m. liepos mėn. Barsukynės milške su Putini (slapyv.) ir Mockumi.

Eimontų šeima buvo ištremta į Sibirą.

STASYS BUBINAS

Gimė apie 1926 m. Jonavos geležinkelio stoties rajone. Balandžiu, Aru-Dikiu, vėliau ir su partizanu, slapyvardžiu - Kriminalka. Agentai uolisi darbavosi, pradėjo ištremystės. Žuvus artimiausiemis kovų draugams, 1950 m. pradžioje J. Bartosevičius su Žilvičiu išejo į Dobilio būrį, bet Cibiliškyje ryšininko ir išdaviko manlūnininko Petro Serapino buvo apnuodytas. Kartu su juo buvo apnuodyti Dobilas ir Žirgelis.

(Nukelta į 4 psl.)

1993 m. kovas

TREMTINYS

4

(Atkelta iš 3 psl.)

FRICAS

Vokietis. Nei pavardė, nei slapyvardis nežinoma. Po karo atlydusios elgetauti vokietės paliko tą vaiką pas Grėbliauskus Vana-giškių km., tikėdamosios, kad taip išgelbės nuo bėgo. Vaikas toje šeimoje užaugo. Jau septyniolikmetį ji maždaug 1946-1947 m. suėmė Žeiminių stribai, tardė ir nuvežė į Kėdainių kalėjimą. Fricas pabėgo ir pėčias miškais parėjo pas Grėbliauskus, tačiau stengėsi pažaliūniam nesirodyti. Pas Grėbliauskus dažnai lankydavosi partizanai, tad Fricas ir išėjo ginti nuo okupantu Lietuvos žemę, tapus iš antraja Tėvynė.

Žuvo Pociūnuose su Jonu Belešiu-Šardiniu 1948 m. lapkričio 5 d. Abomavičių sodyboje. Šeimininkai, klasta pakvietęs partizanus, nesiešė Vandžiogalos saugumui. Keliems partizanams ta da pasisekė prasiveržti iš apsupsties.

Parengė
Veronika GABUŽIENĖ

Slėptuvė kapinaitėse

1946 m. balandžio mėn. mes, paauglės, sesuo Birutė ir aš, iš Jonavos važiavome pas broli. Jis dirbo Ukmergės apskr., Dainavos kaime staliumi. Iki Pagelažių atvažiavome siauruoju geležinkelio, o toliau - ėjome vieškelio. Pakelėje pamatė kapines, užsukome į jas. Skaitinėdamas paminklų užrašus, priėjome seną paminklą, spaugusi alyvų krūmą. Pasirodė keista, kad paminklas seniai pastatytas, o kapas - šviežio geltono smėlio. Norėjau paskaitytu užrašą ir priėjau arčiau. Staiga kaupas ėmė slinkti ir kapas atsidarė. Jame mes pamatėme daug ginkluotų vyru. Vienas iš mus atsuko automata, bet kitas iš sulaukė, sakydamas: "Ką darai, juuk čia vaidai". Mes stengėmės egzist, lygnieko nepastebėjusios, tyliai ir raimai nutipenome per kapines į vieškelį. Bet paskui bėgome, kiek kojelės nebe. Ir niekam niekada apie tai nepasakėme, net mamai. Būtų įdomu per "Tremtinį" sužinoti, gal dar iš šių partizanų yra išlikusi gyvų? Kaip susikloste jū likimai? Atsiliepkite!

Vanda GERASIMAVIČIENĖ

JAV PILIEČIAI LIETUVOS

Noriu atsiliepti į V.Būrės ir A.Mikelionio straipsnį "Tremtinio" Nr.2 (83). Esu gimus 1920 m. Amerikoje, Hartfordo mieste. 1922 m. kartu su tėvais grįžome į Lietuvą ir apsigyvenome tévo téviškėje - Ukmergės apskr. Žeiminių valsč. Virbalų km.

1944 m. liepos mėntrantrą kartą užėjus bolševikams į Lietuvą ir pasikelbus mobilizacija, dauguma vyru, jau matę stalininių žiaurumą, nesiskubino į armiją ir slapstėsi prie namų. Norint išauginti vyrus, buvo imtasi žiaurau, teroro. 1944 m. spalio mėn. pabaigoje Želvos valsč. stribai, vadovaujami Mockevičiaus, išėjo gaudyti naujokų. Užėj į Skuolių km. ir radę savo namuose tris brolius Skuolius, išsivedė juos už kluono ir sušaudė. Tą dieną čia jie sušaudė 10 vyru, o gretimame Giedraičių valsč. tą dieną buvo sušaudyti 45 vyrai. Po šių žudymų vieni išėjo į armiją, o kiti ėmė ginkluotis ir pasitraukė į mišką. Aš tapau partizanu, gavau Putino slapyvardį. Kovoju "Žaliojo velnio" dalinuose, "Plienio" rinkinėje, "Titnago" būryje ir kt.

1945 m. liepos mėn. 17 d. mūsų šeimą ištremė į Permés sritį. 1947 m. mano motina Domitėlė Sudnikienė ir sesuo Palmyra savavaliiškai grįžo į Lietuvą, bet greitai buvo suimtos ir nuteistos po trejus metus kalėjimo.

Motina netrukus Vologdos kalėjime mirė, o sesuo Palmyra, atlikusi bausmę, buvo grąžinta į ištremimo vietą - Permés sritį, iš kur 1956 m. grįžo į Lietuvą.

Aš po sunkios ligos 1946 m. Prano Vytauto pavarde persikėliau į Kauną ir apsigyvenau pas savo giminaitę Eleną Januškienę. Jos vyras, mano pusbrolis Jonas Januška, buvo žymus teisininkas ir rezistencijos dalyvis, žuvęs 1945 m. Vorkutos lageriuose. Į Januškienės butą dažnai užeidavavo vienas iš "Tauro" apygardos vadovų - partizanas Pyplys-Mažytis. Netrukus tapau jo ryšininku. Aš palaikiau ryšius su "Dainavos" apygarda ir su Kęstučio grupe, kuriai vadovavo Žilžmaras (slapyv.).

Mažyčio nurodymu Kaune suorganizavome skambaus pavadinimo - Lietuvos laisvės armijos vyriausasis štabas - pogrindžio grupę. Jos vyresniuoju buvau išrinktas aš. Gavau Diemedžio slapyvardį. Vėliau ši mūsų grupė įsitraukė į "Tauro" apygardą. Ji buvo sukurtą čekistų klaidinimui.

"Tauro" apygardoje pagrindinis mano darbas buvo palaikyti ryšius su "Dainavos" apygarda, aprūpinti kovotojus pogrindžio spauda ir ryšininkų fiktyviais dokumentais.

1947 m. rugpjūčio ar rugpjūčio mėn. partizanu vado Pyplio-Mažycio iniciatyva buvome pakviesi kažkur Garliavos valsč. į susitikimą pas "Tauro" apygardos vadą Luką Skirmantą. Ten mus prisairine "Tauro" apygardos kapelionas kunigas Lelelius-Grafas. "Tauro" apygardos vadavas Lukas Skirmantas mane paskyrė "Tauro" apygardos Birutės rinktinės knopos vadu.

Netrukus Kaune prasidėjo masiški areštai ir teko skubiai iš Kauno pasitraukti.

Areštavo mane 1951 m. vasario 1 d. Tada dirbau Rietavo raj. Pa-devyčio tarybinio ūkio buhalteriu Juozo Ramonavičiaus pavarde. Teisė mane Vilniaus apygardos karinis tribunolas iš karto mirties bausme pagal 58 str. 11a, 2b, o per teismą mirties bausmę pakeitė 25 metų lagerio ir 5 metais be teisių.

Paleistas buvau 1956 m. liepos mėn. 26 d. pagal TSRS AT įsaką.

I gr. invalidas Stasys SUDNIKAS

PO TO, KAI RAŠĒME

Vienminčiai

Pernai, Vasario 16-osios prog. "Tremtinio" nr.4(61) buvo paskelbtas J. Matulaitio rašinys "Valio! Ji plevėsuojai" Autorius pasakojo, kaip 1941 m. du marijampoliečiai jaunuolai - Jonas Matulaitis ir Albinas Lelelius aukitoje eglėje iškélé trišpalvę.

Redakcija prašo atsiliepti žmones, pirmaisiais okupacijos metais Vasario 16-ajā iškélusius trišpalvę.

Aš, Jonas Vilimavičius - pasvalietis. 1941 m. vasario 15-osios naktį su dvieju draugais Pasvalyje iškījavę atsišaukimus, pasuko me į važi pakinkytu arkliu beržinėlio link. Ten telegrafo stulpe iškéléme trišpalvę.

Smagu, kad nors po pusšimčio metų sužinojau, jog pietų Lietuvoje du marijampoliečiai, kaip ir mes šiaurės Lietuvoje trys pasvaliečiai, trišpalvėmis paminėjome Nepriklausomybės dieną.

Gal tie marijampoliečiai man parašytu laišką. Norēčiau "Jais susipažinti. Mano adresas: Pasvalio raj., Brazdžiogalės kaimas.

Jonas VILIMAVIČIUS

ties Bogradskio raj. kapinyno tévo palaikus ir iškilmingai palaidojo Balsogalo miestelio kapinėse.

Vasarį 15 d., eidamas šeštadienį antruosius metus, mirė paskutinysis Bliznikų šeimos tremtinys - Mečislovas Bliznikas. Mes, balsogaliečiai, su pagarba prisimename šį drąsų Lietuvos sūnų ir jo kilnų poelgi. Jo išsaugotą trišpalvę ateinančioms kartoms prisimins kaip legendą.

Klėta ŠVKISTIENĖ

Tremtyje išsaugojės trišpalvę

Kartu su kita is tremtin buvo vežama į balsogaliečių Bliznikų šeima. Nedaug ką tremiamiešiams enkvedėstai leisdavo pasiminti, todėl jie imdavo tik tai, kas brangiausia į reikalingiausia. Sūnus Mečislovas Bliznikas, be mokinui būltinius daikrų, paėmė ir Lietuvos trišpalvę. Žinojo, kad ji ten nebūs reikalinga, bet palikti stribų išniekinimui taip pat nenorejo. Ketvirtaisiais

tremties metais mirė tėvas Vincas Bliznikas. Ten liko tik jis su mama.

1957 m. gavo leidimą grįžti Tėvynėn. Grįždamai namo, parivežė tremtyje išsaugotą trišpalvę, kuri 1988 metais pirmoji suplevėsavo Balsogaloje, skelbdama Lietuvos atgimimą. Vykdymas tévo valią (tėvas norėjo mirti Lietuvos), 1991 m. sūnus Mečislovas prisivežė į Krasnojarsko sri-

ŽALGIRIS

gerai ginkluotas. Ginklus pasilėpė ant pečiaus. Mes buvome neseniai papjovė avį, tad į jos džiovinamą kailį Žalgirį iškilo automata, šovinius. Kaip tik tą pavakarę pas mus buvo talka, susirinko nemažai žmonių. Aš baiminau, kad kas nors gali jį pažinti, o labiausiai bijoju, kad nepasirody-

tų stribai. Bet tuokart viskas bėgėsi laimingai. Paryčiu partizanų būrio vadą Žalgirį išleidome Grikiapelių km. link. Nežinojome, kad amžiams... iš pradžių netikėjau žmonių kalbomis. Kitą dieną pati nuėjau į Svėdasus įsitikinti. Taip, tai buvo jis. Gulėjo negyvas netoli Trečioko namo. Kur užkasitas - nežinau.

Marija MATELIKINĖ

JAV PILIEČIAI LIETUVOS

Gerb. "Tremtinio" redakcija,

Perskaite "Tremtinje" Vlado Būrės ir Alfonso Mikelionio straipsnį "Buve JAV piliečiai, atsiliepkite!", norėčiau štai ką papašakoti.

Esu gimus JAV. Mano sesuo, kuri taip pat buvo gimus JAV, išvyko ten 1940 m. pavasarį. Šu ja tuomet kartu nevykau, kadangi mokausi paskutinėje gimnazijos klaseje: ketinau baigę moksly vykti į JAV. Netrukus Lietuvą okupavus sovietams, bandžiau belstis į įvairias sovietines įstaigas, bet susidurdavau su pareigūnų nustebusiais ir piktais žvilgniais. Tada pradėjau susirašinti su JAV ambasada Maskvoje, nes JAV pasiuntinybė Kaune nebeveikė. Bet prasidėjo karas. Karui pasibaigus, vėl atnaujinau susirašinėjimą su JAV ambasada Maskvoje. Pagaliau 1947 m. man, pristacių konsulatui gimimo liudijimai ir užpildžius anketas (paštu), buvo pripažinta Amerikos pilietybė, tačiau Amerikos pasą išduoti žadėjo tik tada, kai gausiu iš sovietų valdžios sutikimą išvykti į Sajungos. Aišku, tokio sutikimo negavau, nors labai stengiausiai. 1949 m. vasara apsilankiau JAV ambasadoje Maskvoje, kur kon-sulas man pasakė, kad galu vyk-

ti į JAV kad ir šiandien, nes esu JAV pilietis, tačiau, man sovietų valdžia neleidžia išvykti, o jie čia nėra pagelbėti negali. Man išėjus iš ambasados, Baltarusijos geležinkelio stotyje buvau areštotas išvissa naktį tardomas, apšauktas JAV įspūdu. Galu gale paleido, o parvykus namo, paaškėjo, kad saugumas jau viską apie mane žino. Taip ir likau nelėšykės į JAV.

1991 m. prieš pat pučą vėl nuvažiavau į JAV ambasadą Maskvoje. Pasakė, kad man bus išduotas JAV pasas ir liepė po savaitės vėl atvykti. Pagaliau pasą gavau. Taip baigėsi mano odiseja dėl JAV pilietybės: ją pradėjau būdamas jaunuolis ir užbaigiau senolis.

Mūsų šeimą į Sibirą trémė keturis kartus. Bet man visus kartus pavyko pasprukti - kas pusmetį keisdavau darbovietes ir manęs neradavo, tačiau mano motina, du brolius ir seserį 1950 m. rudenį pačiupo ir išvėže į Chabarovo. Taigi nežinau, koks mano statusas: ar aš tremtinys, ar ne, nes buvau keletą kartų tremiamas, bet nelėstamas. Tėvai turėjo 45 ha ūkį. Pastatai visi nugriauti. Man neaišku, kodėl straipsnis pavadintas "Buve JAV piliečiai, atsiliepkite!" Juk buvau ir tebe-su JAV pilietis. Patarkite, ar man

1944 metų rudenį (rugsėjo 29) sovietinio saugumo buvau suimtas. Juk karinis tribunolas įmane teisė tik 1945 m. spalio 16 d. - pagal 58 str. penkeriems metais. Arlikės bausmę, su sargyba buvau pristatytas į Krasnojarsko kalėjimą. Iš čia mane išsiuntė į tremti, nors man tremtis ir nebuvu priteista. Iš tremties paleido

išsimti Lietuvos pasą, nes, pasikeitus valdžiai, gali pasikartoti 1940 m. scenarijus, o tokį pozymį jau yra.

Aš JAV ambasadoje Vilniuje užregistruavau kaip JAV pilietis. Gaveau raštą, kad JAV piliečiams bus mokoma pensija, bet vėliau paaškėjo, kad tokia pensija bus mokoma tik tiems, kurie yra dirbę JAV, o kadangi aš ten nesu dirbęs, taigi ir tos pensijos negausiu. Todėl mes, JAV piliečiai, nukenčėjų nuo sovietų valdžios, burkinių ir kreipkių į JAV ambasadą Vilniuje arba į valdžią Valingtonė, kad būtų imtasi žygijų kompenzuoti mums sovietų valdžios padarytą žalą. Kad man nebuvu leista išvykti į JAV, man padaryta didelė materialinė žala ir kitu aspektu: jeigu būčiau išvykęs į JAV, ten būčiau dirbęs ir užsidirbęs ne tokią elgetos pensiją, kokią aš gaunu šiandien čia.

Žinoma, "Amerikos lietuvių" bendrovės atkūrimui aš pritarau. Tik ar aš turėsi galimybę tame atkūrime dalyvauti? Nesu ekonomistas (daugelį metų dirbau mokytoju) ir ne ką čia teišmanau. Steigiant akcinę bendrovę, manau, reikia turėti kapitalo, o tas mano kapitalas menkas.

Jonas AUDINIS
Skaudvilė

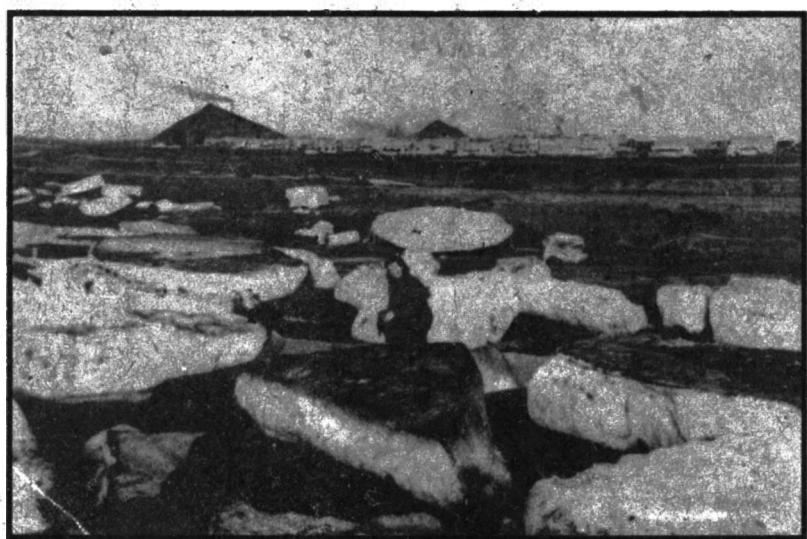
1954 metų birželio mėn. į Lietuvą grįžau 1956 metais.

Idėja atkurti Amerikos lietuvių akcinę bendrovę - labai įdomi, bet juk tam reikia nemažai lėšų. O gal šiuo reikalui mums reikėtų kreiptis į JAV Kongresą (dėl kompensacijos)?

Stasys GEČIUS

Gerbiama Redakcija!

Labai susidomėjau V. Būrės ir A. Mikelionio keliama idėja. Ir aš esu gimus JAV. Su motina atvažiom į Lietuvą, pasisvečiuoti, bet likimas lémė, kad likom Lietuvos prieš savo valią. Prasidėjo Antrasis pasaulinis karas.

Poilsis prie Vorkutos upės. 1950 m. birželis

Nejauskus žodis Vorkuta - vieni ten paliko jaunystę, kiti amžiams atgulė tundros išale.

Šis tolitas Užpoliarės miestas pradėtas statyti 1931 m. Miesto teises gavo 1943 m. Apie 1983 metus čia jau buvo daugliau kaip 100.000 gyventojų. Tai didžiausias anglies gavybos pramonės centras Pečioros anglių baseine. Be to, čia veikia medžio apdirbimo kombinatas, cemento, namų statybos, gelžbetonio gaminių gamyklos, plytinė, mechaninė re-

kiek ši amžino ledo žemė sugėrė ašarų, krauso, kiek žmonių kaulų suguldė po geležinkelio bėgiais, šachtų tuneliuose, tundros kapynuose.

Pirmieji lietuvių į Vorkutą buvo atvežti 1941 metais. Senų Vorkutos gyventojų pasakojimais, pirmieji lageriai pastatyti 1933-1937 m. Vorkuta - atsiauraus klimato kraštas, turtingas akmens anglies. Pirmoji Vorkutos anglų pradėjusi tiekti šachta buvo 8-oji, vadinta Rudniku. Aplink nedidelių žmonių gyvenvietės.

1-osios, 9-osios, 10-osios ir 11-osios šachtos pušoroma

montuojimonių, galinga šiluminė elektrinė, paukštynas, siuvimo fabrikas, Kalnakasybos technikumas ir instituto filialas, teatras, televizijos centras ir daug ko kita. Visa tai pastatyta kalinių ir tremtiniių rankomis, nors spaudoje ir kino filmuose buvo vaizduojama kaip komjaunuoliškos statybos.

Svarbiausia Vorkutoje šachtos - Kapitalinė, Jun Jagos, Chalmer Ju, Vorgašoro ir daugybė kitų, kurios ne tik maitina anglimi šali, bet ir savo atkaklumu bei tvirtu nusistatymu kelia nemažai rūpesčių ir šiandieninei Rusijos virausybei.

Vorkuta, kaip bolševikinio terroro simbolis, garsi visame pasaulyje. Niekas nesuskaičiuo-

delė Vorkutos gyvenvietę dygo vis nauji lageriai. I šiaurę nuo cemento gamyklos Chalmer-Ju šachtos lagerynas. Ten anglies klo-dai išeina beveik į žemės paviršių. Nuo miesto žemyn, už Jun Jagos, Uralo kryptimi moterys tada tiesė dar vieną geležinkelio šaką į naujas šachtas.

Lagerio centre kalinius pasiskdavo raudonas plakatas: "Tolko česnyn trudom možno iškupit vinu pered rodinoi." Menkiausiai progai pasitaikius, visų lygiu čekistai šiuos žodžius kartodavo ir kartodavo. O jiems "rodina" - tai tik SSRS, nesvarbu, artu esi rusas ar ukrainietis, lenkas ar francuzas, vokietis ar koréjetis, japonas ar lietuvis, latvis, estas ar suomis... Vorkutoje buvo dvejopi la-

Gydytojo H. Sinkaus šeima palieka Vorkutą

Vorkutą prisiminus

geriai: vieni paprasti, o kiti - susiprinto režimo.

Vorkutlage ir rečlage kriminaliniai ir politiniai kaliniai buvo laikomi kartu. Vieni politiniai kaliniai buvo vadinti katorgininkais (katoržni), kiti kaliniai (zakliučionyje, arba zeka).

Rečlage buvo keturi moterų lageriai (skyriai). Predschtnaja - šiauriniame miesto pakraštyje. Šio lagerio moterys dirbo prie geležinkelio tiesimo ir remonto darbų. Pervyj kirpičnyj (pirmoji plytinė), Vtoroj kirpičnyj (antroji plytinė) ir Bezimanka - tai antroios plytinės molio karjeras. Antroji plytinė buvo vienoje Vorkutos upės pusėje, o molio karjeras - kitoje.

Lietuviai Vorkutoje

Pasakoja M. Babonas, 1941 m. tremtinys

1941 m. birželio 17 d., palikę Viduklės geležinkelio stotį, traukinys su Jurbarko ir Raseinių tremtiniais, traukiamas trijų garvežių, apie liepos vidurį pasiekė Kotlasą. Ten sustojo, nes tolyn į šiaurę nebuvvo geležinkelio. Atvežtuosius baržomis išvežiojo į miško kirtimo punktus. Kai kurių šeimų vyrai jau Viduklėje buvo atskirti, o 1943 m. rudenį visi atvežtų šeimų vyrai buvo surinkti, vėl garlaiviais suvežti į centrą, o iš ten - į Vorkutą. Tai buvo nemaža lietuvių grupė: Liudvikas Babonas, Liudvikas Žemaitis, Pranas Žasinas, Povilas Palubinskas, Juozas ir Vytautas Mažučiai, Stanislovas Musteika, Kelpša, Galšauskis, Jonas Šaulys, Antanas Semaška, Pranas ir Audrius Dzedulioniai ir daugelis kitų. Didelės lietuvių grupės būdavo vežamos į Vorkutą ir vėliau, ypač daug atvežta 1943 m. rudenį. Atvežtuosius išskirstė į pradėjusias kurtis šachtas. Babonas, Balčytis, Žasinas, Šaulys ir dar keletas lietuvių tremtinii patoko į tokią šachtą, prie kurios buvo pastatyti tik du barakai. Tai buvo 9-10 ir 11-osios šachtos gyvenvietės pradžia. Ji buvo vadina posiolok Južnyj, vėliau Melkijė Šachty.

Čia pradėti parengiamieji šachtų eksploatavimo darbai. Šachtų įrengimas trukdavo keletus metus, nes buvo dirbama labai primityviai, nebuvu technikos. Pirmoji žiema Užpoliarėje lietuviams buvo nematytą ir negirdėta. Šaltis siekė 50 ir daugiau laipsnių, o įsismaginus pūga dažnai pavirsavo uraganu. Vėjas švilpdamas nepaprastą greičiu nešė viską, kas jam pakliūdavo. Žmonės vaikščiodavo laiky-

damiesi už virvių. Lentiniuose barakuose buvo šalta. Vanduo - tirpytas sniegas arba iš upės Vorkutos. Užsikloti nebuvo kuo.

Atvežus lietuvių tremtinius, netrukus buvo atgabenta Pavolgio vokiečių grupė. Jie taip pat buvo išskirstyti po įvairias šachtas. Nuo 1943 m., pradėjus plėsti Vorkutos anglies gavybą, čia masiškai buvo vežami kaliniai. 1944 m. rudenį pasirodė pirmieji kalinių ešelonai iš Lietuvos. 1948 m. leido susijungti išskirtoms lietuvių tremtiniių šeimoms. Lageris kilo prie lagerio. Tada jau ir pūgos pasidarė švelnesnės - nekrejėjo žiemą už virvių laikytis.

Tuometiniai Vorkutos gyventojai buvo kaliniai, šiek tiek tremtinii (juos vadindavome laisvalaisiais), MVD kariuomenė ir čekistai, be to, pasirodavo ir klajoklių nencu.

Kasyklos viršininku būdavo čekistas (dažniausiai majoro

Jonas Šaulys - kaimelio viršininko, Albinas Balčytis - vandenveržio, vėliau kasininko, M. Babonas, P. Žasinas, P. Palubinskas sprogdintojų ir t.t.

1953 m. lageriuose nuvilti išmasiškiems sukilimams, pradėjo byrėti Stalino ir Berijos sukurta žmonių kankinimo ir naikinimo sistema. Pasikeitė išprastinė tvar-

9-osios ir 10-osios šachtos angliakasiat. Centre - M. Babonas

ka lageriuose. Panaikino kalinių numerius, naktį neberakino barakų, leido pasimatymus. Baigiantis bausmę išleido gyventi už zonos, dukart per mėnesį reikėjo registruotis. Jie galėjo išsikviesčti šeimas ir kartu gyventi. Atsirado iki tol negirdėti vadinamieji už-

Grupė 9-osios ir 10-osios šachtos lietuvių. 1941 m. tremtiniių, "septintajame danguje" - paupyje. Balčytis, Šaulių ir kt. Šeimos

laikymai (už vieną darbo dieną užskaitydavo daugiau). Paskui pradėjo masiškai paleisti kalinius.

Atvažiavo šeimų ir iš Lietuvos, kūrėsi naujos šeimos, Vorkutoje susidarė nemaža lietuvių kolonija. Taip tremtyje atsidūrė trys lietuvių tremtiniių kartos - senieji, jaunoji karta ir tremtyje gimusieji. Visijie buvo paženkliati Vorkutos vardu, o ką tai reiškė gržus į Lietuvą, pulkai žinome. Vorkutoje buvo daug lietuvių inteligenčių - mokytojų, gydytojų, inžinierų, kariškių, dvasininkų, studentų. Apie 1956 ar 1957 metus keli mūsų tautiečiai bandė Vorkutoje įsteigtį lietuvišką mokyklą, deja, atsakyta kategoriskai: negalima. Dar vėliau pradėta leisti iš Vorkutos išvažiuoti kas kur nori. Ir per trejetą metų dižioji dauguma lietuvių išvažiavo į Lietuvą.

A. KRŪŽIKAS

Predschtnos lagéro lietuviatės prie geležinkelio darbų

(B.d.)

1993 m. kovas

TREMTINYS

6

Daug nuveikės Lietuvai

Kovo 9 d. Adolfui RAULINAIČIUI būtų sukakę 90 metų. 1987 09 06 ji priglaudė Vilniaus Rokantų kapinių žemele...

A.Raulinaitis grįžo iš Vorkutos lagerių 1953 m. Vėliau dirbo Paminklų restauravimo projektavimo institute vyr. moksliui bendradarbiu (pradėjės, beje, nuo Trakų pilies atstatymo "prorabu" pareigų), šifravo archyvinę medžiagą Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos senamiesčių restauracijai. Mokojo 13 kalbų, vertė lotyniškus metraštus. Be to, buvo aktyvus kraštotoyrininkas.

Baigės Vytauto Didžiojo universiteto teologijos-filosofijos fakulteta, tobulinėsis Berlyne, Rygoje, Grenoblyje, dirbės Rygoje ir Šiaulių pedagoginių darbų, buvo aktyvus Lietuvos laisvės kovotojas ir poetas. Suimtas 1944 m. per Kūčias. Net Vorkutos lageriuose rašė eilėračius, bet nesiskelė. Keletą jo eilėračių išspausdino tremtinį poezijos antologijos "Tremtinio Lietuva" sudarytojai; bet pats autorius jau jų nešvydo.

Visą gyvenimą dirbės Lietuvai, A.Raulinaitis paliko dar ir savo dovanų: apie 2000 vertingų knygų biblioteką (perduota Vytauto Didžiojo universitetui) ir surinktą istorinę medžiagą (paliko Lietuvos Mokslių Akademijai).

Danguolė ALEKSIŪNIENĖ

Vilnius

Adolfas Raulinaitis

Smulkios metrikos apie Adolfa Raulinaitį neturiu, nors su juo buvau gerai pažistamas. Prieš jį išlikus pirmajį insultą ragindavau neatidėliojant rašyti memuarus. Jis vis atsakydavo: "Turiu svarbesnių darbų." Bedirbantį jį išliko pirmas, antras, trečias insultas ir mirtis...

1930 m. pradėjau studijuoti Kauno Vytauto Didžiojo universitete. A.Raulinaitis jau buvo čia baigės filologijos, istorijos mokslius ir savo studijas gilio Vokietijos ir Prancūzijos universitetuose. Kaune jis buvo veiklus ateitininkas. Keletą metų vadovavo Lietuvos moksleiviams ateitininkams. Buvo studentų ateitininkų Kęstučio korporacijos narys. Šios korporacijos nariu buvau ir aš. Taip susipažinome.

Baigiau teisés mokslius ir teismo kandidato stažui išvažiavau Šiaulių. Ten radau A.Raulinaitį. Jis dėstė Mokytojų seminarijoje. Vokiečių okupacijos metais joje direktoriavo. Šiauliųose A.Raulinaitis daug dirbo su moksleiviais ateitininkais, su pavasariniuks. Prireikėti, kad buvo labai gera galimybė aplankydėti visas svarbiausias senosios Lietuvos istorines vietoves. A.Raulinaitis puikiai žinojo ir alkino Lietuvos istoriją, skaitė kultūros istorijos paskaitas. Tai buvo svarbus šventeiškas darbas, kuris komunizmams nelabai patiko. Po 7-8 metų buvo išveiklos A.Raulinaitis buvo nušalintas. Be to, A.Raulinaitis aktyviai reiškėsi disidentinėje spaudoje. Si, veikla buvo labai slapta, todėl ir aš smulkiai apie tai nežinau.

Povilas ŠILAS
Vilnius

Kas privertė tapti išdaviku?

Valkystėje Jonas Skorubskas buvo mano geras draugas. Vienamie suole mokėmės Janoniu pradinėje mokykloje, visur gerai sužadavome. Besikuriant partizanų būriams, Jonas ir jo brolių Vytautas Skorubskas išėjo partizanauti. Netrukus buvo gaudynės ir enkavedistai Vytautą suėmė. O Jonas gražiuoju išėjo iš partizanų ir įregistruavo. Po kiek laiko jis ištraukė iš "Liaudies gynėjus" ir įėmė vedžioti stribus po partizanų slaptavietės. Padėjo suimti partizanus Janoniu, Burmiliukui, Ruziū-Rago, Pamusiui, Lapeliui ir kt. tuoje Širvintų rajono kaimuose. Pamusiuke jo išduotus suėmė Stasį Kižą, Bronių Karecką, Petrą ir Bolių Lasauskus (abu yra gyvi, grįžę iš lagerio). Suimtuosiuose buvo ištremtos į Igarką.

Norečiau dar pamatyti Joną ir nors tiek pasakyti: "Ar atsimen, buvęs mano mielas bičiuli, ta-

Stasys LISAUSKAS

Jokūbas Maoras-Pulerevičius, Siono kalnio (taip vadinami žmonės, kalinti Sovietų Sąjungoje už sionistinius išitikinimus - vertėjo past.) Jechezkelio sūnus, gimė 1939 m. balandžio 25 d. Kaune. Tėvai tarpusavyje ir su artimais bičiuliais kalbėjo hebraiškai (ivritu - dabartine Izraelio valstybine kalba - vertėjo past.), tad pirmieji mažyliai buvo "ima" bei "aba" (ivritis: "mama", "tėtė"). Baltas-žydras (žydų nacionalinių spalvų) vežimėlis, kuriuo mažylis išvėždavo pasivažinėti, buvo Kauno beitarininku (sionistinės revizionistinės organizacijos, teikiančios pirmenybę ginkluotai kovai, narių - vert. past.) dovana...

Vieną 1941 m. birželio naktį Pulerevičių namus atėjo ginkluoti vyrai ir išsivedė tėvą. Atspėdamas savo vyrą mintis, prieš išsiskiriant mama tarė: "Tavo prašymą žinau. Aš pažadu tau išauklėti mūsų sūnų..."

Tėvą suėmė už sionistinę veiklą ir nuteisė 10 metų. Jokūbas su motina ir senele buvo ištremti į Sibirą.

...Kalinių traukinys - tai dideili gyvuliniai vagonai grotuotais langais. Stotyje vienas prieš kitą stovi du ešelonai: viename - suimti vyrai, kitame - tremiamieji vaikai, moterys, seneliai. Dvejų metų berniukas prie geležinės apkaustyto langelio. Mama laiko vaiką ant rankų ir sako: "Ten - tavas. Pasakyk jam ką nors!"... "Jokūbai, Jokūbai!" - šaukia prisišpaudės prie grotų vyriškis iš priešais stovinčio ešelonai ir plėšiai šypsosi, nenorėdamos gaudinti sūnaus. Tačiau mažylis tyli. Išbalusiamė veidelyje ir plėšiai atvertose kaštoninės spalvos akutėse - baisus "susijaudinimas" ir skausmas, kurio dar nelisimok slėpti mažylio šypsena... Vežamieji tremiami į sniegynų kraštą...

Jokūbas išaugo Sibire. Nuolat kėdama nepritekiui, hali, badi, mama vis dėlto sugebėjo jį aprūpinti būtiniausiais dalykais, parangi mokyklai, auklėti nacionalinė dvasia. Ji deramai išaiškinėti sūnui, už ką ir kodėl kali jo tėvas. Jokūbas puikiai mokėsi, aistrinėti mėgo skaityt. Mama mokė sūnų hebrajų kalbos, dainavo

Jokūbas Maoras

Spausdiname Izraeliye rusų kalba leidžiamo almanacho "Karо veterano žodis" Nr.6 (1992 m. gegužės mėn.) straipsnio ištrauką (Vertė Chaim Bargman).

hebraiškas dainas. Tad kai po 12 metų išsiskyrimo Jokūbas susitiko su tévu, jie greitai galėjo susikalbėti hebraiškai. Sis susitikimas įvyko 1953 m., kai Jokūba kartu su motina, senele ir teta, lydimus ginkluotos sargybos, atvežė į tyku, iš visų pusiu taigos apsuptytą kaimelį - tévo tremties vieta... Ir naujoje mokykloje Jokūbas mokėsi puikiai. Be to, berniukas turėjo muzikinių gabumų, malonus tembro balsą. Jam net pranašavo dainininko ateitį.

Baigės aštuonmetę ir norėdamas tėsti mokslius, Jokūbas turėjo vienas važiuoti į Tasajevą, už 120 km nuo namų. Savo šešioliktojo gimtadienio išvakarese jaunuolis vyksta į Lietuvą įstoja į vidurinę mokyklą ir gimimo liudijimo bei mokyklos pažymos pagrindu gauna "švarą" sovietinių pasą, išvengdamas tremtinio registracijos. Su pasu Jokūbas grįžta pas tévus ir su pagyrimu baigia Tasajevą vidurinę mokyklą. Aukso medalio "sionistinio priešo sūnus", žinoma, negavo... Įveikės didžiulį konkursą, Jokūbas įstoja į Krasnojarsko universiteto medicinos fakultetą.

1957 m. tévai gauna leidimą grįžti į Lietuvą į Kauną. Jokūbas pereina mokyti į Kauną, per tris mėnesius pasirengia lietuvių kalbos egzaminui. Nuo 1956 m. šeima pradeda siekti leidimo išvykti į Izraelį, tačiau teigiamų rezultatų nesulaukia. Nuo vaikystės svajojės apie Palestīnā, Jokūbas bando vykti Izraeli per Lenkiją (tuo laiku vyko masinė buvusių Lenkijos pliečių ir jų šeimos našlių repatriacija). "Veda" pažiama lenkaitę. Valdžios organai po dvejus metus trukusios kovos atsisako patenkinti prašymą. 1962 m. Jokūbas su pagyrimu baigia medicinos fakultetą ir pradeda dirbti gydytoju, draugams megsta padainuoti hebraiškas dainas, kai kurias duetu su Nechama

Lifšic, būsimaja populiaria Izraelio dainininke. 1964 m. jaunasis gydytojas baigia tarnybą sovietų armijoje, o 1965 m. tarpininkaujant Menachemui Beginui, šeima pagaliau gauna leidimą išvykti į Izraelį. Tačiau Jokūbo sovietų valdžia išleisti nenorejo: mat "daug lėdų išleido jo išsilavinimui..." Jaunas gydytojas laikosi tvirtai: "Aš nepalikau savo tévų senatvėje - kur jie, ten ir aš". 1965 m. birželio 9 d. Pulerevičiai atvyksta į Izraelį. Jokūbo džiaugmu nėra ribų... Dar mokydamasis Jeruzalės ulpane (speciali mokykla su bendrabučiu naujai atvykusiems į Izraelį - vertėjo past.) "Ecion", jau dirba gydytoju. Po metų tampa kadriniu Izraelio armijos kariškiu: baigia karininkų kursus ir dirba bataliono gydytoju Negeve (dykuma Izraelio pieštose - vert. past.). Paaštrėjus padėčiai Sirijos fronte, savanoriu vyksta tenai, o sužinojės, kad karo laivynui trūksta medikų, tam pa gydytoju povandeniniame laive. Jokūbas pasiūnčiamas į Angliją, į povandeninių laivų gydytoju kursus. Kai du povandeninių laivai - "Dakaras" ir "Delfinas" - ruošesi plaukti į Angliją į Chaifą (stambiausias Izraelio uostas - vert. past.), pasisiūlo vykti vienu iš jų. Po "derybų" tarp ekipažų nusprenčiamama įtrauktinė gydytoja Jokūbą Maorą-Pulerevičių į "Dakaro" įgula. Pakeliui į Izraelį "Dakaras" dingsta be pėdsakų. Daugelis pažinojusių ir mylėjusių Jokūbą suteikė savo vaikams Dakaro ir Dakaros vardus. Nechamos Lifšic anūkas taip pat pavadintas Dakaru. Jokūbo sūnus, gimus, pradėjus keliems mėnesiams po "Dakaro" žuvimo, pavadintas Jokūbū (pagal žydi tradiciją naujaminių gali būti suteiktas tévo vardas tik tada, jei vaikas gimus po tévo mirties - vert. pastaba).

Ne tremtinys, o kalinys

Perskaitys 2(83) "Tremtinio" numeryje Antano Patacko straipsnį "Išdaviku nebūsiu", noriu kai ką patiksinti.

Vaclovas Zubkevičius - netremtinys, o kalinys. 137 vyrai, tarp jų aš ir V.Zubkevičius, 1948 06 18 d. buvome išvežti į Krasnojarską. Į Krasnojarsko transitinio lagerio liepos viduryje apie 1500 vyrių, tarp jų visų mūsų vilniškių etapą (išsikyrus vieną kito, atmetė medicinos apšūfros), dviejuose barakomis išplukdė (Dudinka, Norilsko vienas etapas pateko į naujai kuriamas Sovietų Sąjungoje speciageriu, politiniams kaliniams lageri "Gornyi", pirmajį jį skyriu, plyninti atokiai nuo miesto ant pliko kalnagūbrio, vadinančio "Medviežka" keteros, kalia pradėto išsavinti rūdyno "Medviežių rūčę"). Lageri - aptvarą su bokštelių, trejetu eilių senų bei kelių nebaigtai statyti barakais - radome visiškai tuččia, ir 1948 08 05 d. tapome jo "naujakuriais".

Pagal speciagerių tradicijas "pavojingiausieji" ("kūlų") rekomenduoti kalinių valstybinių įvendinių dienomis būdavo uždaromi izoliatoriuje. Į lietuvių tokiai "garbė" ne karta pelnė jūrų kapitonas Vytautas Babarskas, kunigas Valentinas Šikšnys, berošas ir Vaclovas Zubkevičius. Draugavome, bet atvirai išsikalbėti neteko.

Griūs į Lietuvą, 1958 m. ru-

denį lankiausi pas V.Zubkevičių Kaune. Gyveno tada Sanduose, Juozapavicius pr. (tada V.Kapsuko 37-1), vėliau - Ringuvo g. 18-4; dirbo "Drobes" fabrike. Nors ir palaukės svelkatos, vis dar maloniai išpojosi, buvo išviesaus veido. Daugiau susitiki nebeteko.

Lietuvos televizijos laidoje "Vasario 16-oji mano gyvenimė" (1992 02 16), pasakojant apie 1954 m. vasario 16-ąjį Norilską (pasakotojo pavardės, deja, neaugirdau), paminėti ir du "Medviežkos" lagerio kalinių: Mikas (Mykolas) Misiurevičius ir Vaclovas Zubkevičius.

Felikas TIŠKUS

Kretingos žemės ūkio mokyklos visuomeninis Lietuvos istorijos muziejus renka medžiagą, apie LLA "Kardo" rinktinę, vėkusią Kretingos apskrityje. Norimai aprašyti įamžinti žuvusiuų ir jų artimujuų atminimą. Prašome atsillepti rinktinės partizanus, jų artimuosius ir visus, gallinčius suteikti žinių apie šią rinktinę. Labai prašome atsillepti leit. Zalkausko-Zulkio, leit. LLA Kretingos bataliono vado Jono Ožeraičio artimuosius. Rašykite: Vytautul Rimgailai, Sportininkų g. 9-62, 5813 Klaipėda; tel. 19733.

1993 m. kovas

TREMTINYS

7

Vasario 22-oji - skaučių susimąstymo diena

Algirdo KAIRIO nuotraukoje: Matas MARTINAITIS ir Koleta JURSKIENĖ

Gerb. "Tremtinio" redakcija,
"Tremtinio" Nr. 1(82) perskaiciav L. Vilučio straipsnį apie generolą leit. Motiejų Pečiulionį. Noriu šiek tiek papildyti.

Su generolu M. Pečiulioniu likimas mane buvo suvedės 1947 m. rudenį Lukiskių kalėjime.

Po triju parų 424-os kameros kalinių bado streiko mane ir dar kelis kalinius iškvietė į koridorius, davė po gabalą duonos ir nuvedė į kitą - kamerą - 428-a. Buvo virdurnaktis. Kaliniai miegojo. Patenkė į šią didžiulę kamerą, kur ant gultų gulėjo 100-120 žmonių, nežinojome, ką daryti. Susigūžė prie durų, lapnøjome po trijų parų gautą duoną. Netrukus atsklelė ir prie mūsų priėjo plikas, sermėgė ant pečių užsimetę seniokas (gal man 18-mečiui tik atrodė, kad tai seniokas). Išklausinėjo, iš kur atsiradome ir pagal koki straipsnį teisti. Rado kiekvienam vietas ant gultų, liepė gultis. Man teko vieta ant viršutinių gultų, prie lango. Nustebau, kad langas nebuvu uždengtas medine dėže. Pro jį mačiau Neries kranine.

Lukiskių kalėjimo ketvirtasis korpusas buvo darbo korpusas. Jame buvo kalėjimo pirtis, staliai dirbtuvės, o kameroje - "mažomis" (iki 10 metų) bausmėmis

teisti kaliniai. Niekas nedraudė sėdėti, gulėti, ar net pro langą žūrėti bet kuriuo paros laiku. Kas dieną kviesdavo kalinius nesioti duoną, karštą vandenį per pietus - sriubą. Taigi mes patekdavome į visus korpusus. Žinojome, kur yra miestininkų kameros. Pagal duonos porcijų kiekį sprendėme, kiek yra kalinių.

Tą naktį aš ištiesiau ant gultų ir stebėjau, kad galu laisvai apsiversti ant kito šono. Tokią prabangą jau visai buvau pamiršęs. Rytą sužinojau, kad tas "senukas", kameros vyresnysis (staršo) yra generolas Motiejus Pečiulionis. Kiek vėliau jis pats mums panasakojo savo gyvenimo istoriją: kaip tapo kerdžiumi ir kaip buvo suimtas. Tik apie partizanus jis venęs kalbėti. Vienintelis kameroje turėjo valstietišką sermęgą ir didžiavosi jos praktiskumu - gali ir pasikloti, ir apsikloti. Apie save jis subūrė visus kameros gimnazistus. Mums dėstė prancūzų kalba, psichologija ir stenografių. Iš jo pamokų daug kas išliko (išskyrus prancūzų kalbą) iki šių dienų, ypač iš psichologijos pamokų. Paėmęs kieno

nors panešiotą bata, jis tarsi iš knygos skaitydavo žmogaus charakterį. Daug apie žmogų galėdavo pasakyti vien iš to, kaip jis nešioja kepurę. Nors neturėjome nei popieriaus, nei pieštuko, pagaliuku išmokė stenografijos ženklių - pirmosios šio mokslo pakopos. Antrosios pakopos išmoktę, nesėjome, nes likimas mūsų "senuką" atėmė.

Mane Vilniaus KGB rūmuose 1947 m. gruodžio 26 d. antrą kartą teisė ir vietoj 5-erių metų davė 10 metų, 5 metus be teisių su turto konfiskacija. Generolą (jei neklystu) į etapą iškvietė kiek ankšciau. Daugiau apie jo likimą iki šiol nebuvu tekę girdėti.

Atmintyje išliko jo psichologiniai sugebėjimai. Mūsų kameroje tarp politinių kalinių buvo daug ir kriminalinių. Dažnokai pasitaikydavo vagysčių. Generolas M. Pečiulionis išrikuodavo visus kaip per patikriminą ir pereidavo eilėmis, kiekvienam atidžiai žiūrédamas į akis. Po to liepdavo išskirstyti. Ir daiktas (jeigu dar nesuvalgytas) atsirasdavo, nes jis tyliai vagi pasiviesdavo ir liepdavo daiktą gražinti. Mes ste-

jusiam Štuthofo lageryje, iš ten grįžus į Lietuvą vėl nuteistam 25 metams ir išvežtam į sovietų lagierius, iš kur grįžo netekės sveikatos ir regejimo.

Medalai už nuopelnus ir ženkliukai "50 skautavimo metų" įteikti skautai Marijai Vizgirdaitė-Dzenajavičieli, Albinai Mačiulytei, skautams Vladui Kišonui ir Benediktui Bučinskui.

Taip pat ženkliukai įteikti vyrui amžiaus sesėms ir brolijams: Emilijai Bagdonienei, Liudui Ikomienei, Elenai Kotlienei, Valerijai Makauskaitei, Aleksandrai Mičenienei, Natalijai Pupekienei, Jonui Griaudai, Romualdui Dačinskui ir Petru Narinkevičiui.

Natalija PUPEKIENĖ
Kauno tunto tuntininkė

Dar kartą apie M. PEČIULIONĮ

bėjomės jo sugebėjimais.

Atmintyje išliko dar vienas epizodas. Vieną vakarą (o taip būdavo dažnai) į kamery įleido žmogų, o netrukus pro durų apaičiai užėmė rašteliš. Cia buvo parašyti tik du žodžiai: "Muškit - šnipas!" Gen. M. Pečiulionis jį atidžiai išklausinėjo. Kitą ryta eidiame nešioti duonos, gavome užduotį išsiaiškinti, ar toje kameroje, iš kurios jis neva atvyko, toks žmogus tikrai buvo ir kas jis.

Daugelis Lukiskių kalėjimo prižiūrėtojų tuo metu buvo lietuviškos 16 divizijos kariai. Jie per daug nedrausdavo, kad duonos nešiotojai su kamery kalinius persimeta keliais žodžiais. Nesunku buvo perduoti ir raštelius. Per 1947 m. šv. Kalėdas daugelis 4-o korpuso kamero aplankė arkivyskupas Mečislovas Reinys. (Irgi gerų prižiūrėtojų dėka).

Mūsų kameroje buvo net keli kunigai. Vienas jų - Tėvas Jėzuitas Jonas Bieliūnas, knygų "Tu ir Jis" ir "Tu ir Ji" autorius, mano globėjas. Ačiū jam: Lukiskių kalėjime man badauti neteko. Buvo pažadėjęs dovanoti ir šias knygas. Deja, mums daugiau susitiki ne-

teko. Kai grįžau į Lietuvą, jis jau buvo miręs ir palaidotas Ukmergėje. Atrodo, vėliau jis perlaidojo. Kunigai kameroje kas sekmadienį aukodavo šv. Mišias. Vakarais tyliai giedodavome "Marija, Marija..." O vienas kariuomenės kapelmeisteris buvo iškėlęs nosių (dūdū) orkestrą. Gyvenome viltimi, kad greit bus vėl laisva Lietuva ir mes išeisime į laisvę...

Grįšu prie to išdaviko. Netrukus pavyko sužinoti, kad nurodytoje kameroje tokio "kalnio" visai nėra buvę. Vadinasi, mums tikrai atsiūstas šnipas. Gen. M. Pečiulionis organizavo mažą pasitarimą. Nutarta šnipu atskiratyti. Kai jis išėjo į tualetą, į jo maišelį buvo įdėtas kažkoks daiktas, o vėliau paskelbta, kad tas daiktas dinga. Reikalavimai gražinti ir gen. M. Pečiulionio psichologiniai sugebėjimai ši kartą nepadėjo. Pasirkirti žmonės ir pradėta krata. Daiktas rastas "vagies" maišelyje. Nuosprendis buvo aiškus: paklodė ant galvos, "malūnas" ir gulinčių ant paklodės - tris kartus į grindis... Skundikas šiaip taip pasiekė duris ir belsdamas maldavo, kad jis kuo greičiau išleistų.

Tiek prisimenu apie taurų žmogų M. Pečiulioni.

Juozas BARISA

Rokiškis

ALEKSANDRIJOS PASLAPTIS

Sklido kalbos, kad Aleksandrijoje, plyninės karjere, prie Šiaulių, yra sumestų žmonių palaikų, užverstų šiukšlėmis.

Prasidėjus Atgimimui, kilo stichiška karo ir okupacijų laikų auksų palaikų ieškojimo ir deramo palaidojimo banga. Tačiau palaikų ieškant ir perkeliant be tyrinimo - dažniausiai sunaikinami nusikaltimų pėdsakai. Šiuo klausimu turime Lietuvos respublikos vyriausybės 1992 06 09 nutarimą Nr. 446 "Dėl rezistentų ir kitų asmenų, nužudytyų okupacinių režimų metu, palaikų perkėlimo ir išamžinimo". Nutarime numatoma, kokia tvarka ir kas ši darbą turi atlikti.

Zinios apie represijų aukas Aleksandrijoje buvo renkamos Sajūdyje, "Aušros" muziejuje. Liudininkai nurodė septynias tokias vietas. Šiaulių m. rezistentų ir kitų asmenų, nužudytyų okupacinių režimų metu, palaikų per-

ėjimo ir išamžinimo komisija surengė archeologinę ekspediciją, kuri dirbo Aleksandrijoje 1992 m. rugpjūčio 23 d. - spalio 2 d.

Buvo tikrinamos dvi iš nurodytų vietus. Deja, nė vienas liudininkas negalėjo parodyti tiksliai, nes pasikeitė reljefas, o didžiuli Aleksandrijos plotą sumaitojo mototrasa. Reikėjo ištirti didelių plotų. Radome užverstus vieno mirusiojo kaulus. Palaikai buvo apie 40 metų vyriškie, maždaug 175 cm ilgio. Jis buvo įmestas į molio duobę, užverstas plyninės atliekomis. Galva buvo 50 cm gylyje, o kojos - ant duobės krašto, 20 cm gylyje. Palaikai buvo be dešiniosios pėdos, o kairioji labai sužalota. Prie griaučių radome dvi kulkas - kairiojoje krūtinės pusėje ir tarp abiejų klubų sajanų. Medicinos ekspertizė nustatė, kad kulkos skylių buvo dar ir pakaušyje, o vienas šonkaulis sužalota dviem kulkų. Turbūt buvo

nebuvo nė vienos munduro sagos, manome, kad yra gulėjės pamestas kokio nors miestelio aikštėje.

Be abejio, šios išvados negalutinės ir nekategorijos. Šiuo metu atlikta medicininė ekspertizė, bet nerā ištirti daiktai, rasti prie mirusiojo. Viską, ką radome, atidavėme prokuratūros darbuotojams. Jieems teks padaryti galutines išvadas, kelti baudžiamają byla.

Tačiau visuomenė jaudina tai, kas dar nerasta Aleksandrijoje. Reikia labai kruopščiai ištirti vienas liudininkų nurodytas vietas. Šiaulių miesto komisija rūpinasi, kad ateinančią vasarą Aleksandrijoje būtų atliekami rimti archeologiniai tyrinėjimai, parengtas ir palaikų palaidojimo vietas projektas Ginkūnų kapinėse.

Neabejojame, kad represijų aukų palaikai, gal, deja, ir ne visi, bet bus surasti ir deramai palaidoti. Tik ar įvardyti? Nieko nežinome apie asmenybę ir to vyriškio, kurį suradome praėjusi rudeni.

(Nukelta į 8 psl.)

Gal kam pasirodė įkyrus toks detalus palaikų aprašinėjimas, tačiau manau, kad tai padės nustatyti asmenybę dar vienos iš tūkstančių represijų aukų, atkastų tokiuose anoniminuose kapuose, kaip Aleksandrijoje. Manau, kad tokius tyrinėjimus duomenis reikia skelbti nedelsiant, kol yra žmonių, dalyvavusiuose rezistencijoje ir galinčių padėti išaiškinti nusikalstamus tautai.

Esu jau anksčiau pastebėjusi vieną paradoksa. Kai griaunamos žydų kapinės ir jų akmenys klojami į laiptus, o kaulai išstumdomi buldozeriu, kai fermos Valdomuose, netoli Gruzdžių, - penki tvertai, mėšlidės ir siloso bokštai - statomi pačiame viduryje nepaprastai turtingo tūkstantmečio kapinyno, kai kolektyviniai sodai prie Bubių tvenkinio statomi kita didžiulio seno Jakštaičių kapinyno vietoje, kai kaukolės iš to kapinyno naudojamos peleninėmis ant viršininkų stalų, kai motora-

1993 m. kovas

TREMTINYS

8

(Atkelta iš 7 psL.)

sa Aleksandrijoje tiesiama, nepai-sant ten esančiu kapu nekapu, - negirdėti nė garso, niekam neky-la jokių moralinių problemų. Bet kai tik iš senovinė ar dabartinių kapinių ar palaidojimų kaulai pa-tenkai ar archeologu, o vėliau ant-rologu ir medicinos ekspertų rankas - tuoju atsiranda susirū-pinus moraline ir etine šio dalyko puse. Kai kas ir palaikų tyrimą laiko niekinimu. Tačiau tiems žmonėms, kurių artimieji yra nu-žudyti ir nežinoma, kur užkasti, labai rūpi visos smulkmenos ir medicinos ekspertizės išvados. Jie tikisi atpažinti ir atrasti savuo-

sius. Tai žinau iš patirties.

Dar apie jamžinimą. Nepai-sant mūsų norą ir pastangą, dauguma rezistentų vis tiek liks neat-pažinti. Man rodos, kad didesnę pagarbą jų atminimui parodysim, palaidodami juos specialiai tam skirtose vietose - kapinėse, kur bus jamžintą kova ir auka, negu padarydami daugybę be-vardžių kapų.

Kaip nors žinančius apie Alek-sandrijoje užverstus žuvusius prašome pranešti autorei: "Aušros" muziejus, Aušros alėja 47, 5400 Šiauliai.

Birutė SALATKIENĖ

IVYKIAI

Ir vėl atslenka tylėjimo miglos?

MARIJAMPOLĖ. Vasario 16 dieną po šv. Miši Marijampolės ma-žojoje bazilikijoje iškilminga politinių kalinių, M. Valančiaus blaivybės sajūdžio narių, šaulių ir šiaip marijampoliečių eisena nužygavo prie Kančių koplytėlės, esančios greta pastato, kuriamo pokario metais bu-vo slibino gūžta - enkavedistų būstini. Ten buvo nukankintas ne vie-nas Lietuvos laisvės kovotojas.

Eisenos dalyviai, prie koplytėlės tylos minute ir uždegomis žva-kutėmis pagerbė Jono Lopatos-Giedriaus atminimą. Jis lygiai prieš 45 metus, 1948 m. vasario 16 diena, žuvo iškėlės tautinę vėliavą ant Marijampolės cukraus fabriko kamino. Apie J. Lopatos žygarbę eisenos dalyviams papasakojo buvusi politinė kalinė A. Vilutienė.

J. Lopata-Giedrius pagerbtas Marijampolės skyriaus iniciatyva. Tuo metu, kai buvę politiniai kaliniai minėjo J. Lopatos atminimą, Marijampolės municipaliniame teatre vyko šventinis koncertas. Cia nie-kas nė žodeliu neužsiminė apie tragiską jaunuolio mirtį prieš 45 metus.

Nejaugi ir vėl atslenka migla ir tylėjimas? O gal išties nepatogu pri-siminti gyvybę atidavusius tautos didvyrius tuo metu, kai į tautos ap-dovanojimus, privilegijas, personalines pensijas tiesia letena tautinio genocido vykdytojai ir uolūs jų parankiniai?

Aleksandras JAKUBONIS

Kur žuvo apygardos Vadas

G. TUMONIO nuotrauka

Šešetą kilometrų į šiaurę nuo Utenos, prie vieškelio į Užpalius, No-lėnų kaime, 1949 m. kovo 24 d. žuvo Vytauto apygardos vadas, pen-ki partizanai ir ryšininkas.

Tai buvo ypatingas įvykis: LTSR saugumo ministras Gorlinskis tuo-jau apie tai pasigyrė TSRS saugumo ministriui Abakumovui, manyda-mas, kad sunaikino apygardos štabą. Tačiau tai nebuvò štabas: apygardos vadas Vincas Kaulinis-Miškinis su Albertu Guobužu-Šamu pa-sirinko Jono Šimonėlio sodybą (čia buvo partizanų bunkeris) susiti-kimo vieta. Susitiko su Lietuvos kariuomenės karininku (sako, kava-lerios pulkininku) Liudviku Šimoneliu ir buvo išduoti.

Partizanų žuvimo vietoje Sajungos Utenos skyrius, remiamas ra-jono savivaldybės ir kitų organizacijų, ryžosi pastatyti paminklą. Pa-minklo statyba ypač rūpinosi O. Aglinskienė. 1992 m. vasario 16 d. vie-tos šaulio Vytauto Giedraičio iškalta paminklą pašventino Utenos de-kanas klebonas P. Adomonis. Iškilmėse kalbėjo rajono savivaldybės pirminko pavaduotojas P. Galiauskas, muziejaus direktorius B. Juodzevičius, mokytojas V. Petronis, žuvusiu seserys S. Kybartie-nė, R. Subatavičienė, paminklo kūrėjas V. Giedraitis.

Paminkle iškeltas tokis įrašas:

Prie šios vietas okupantų kulkų pakirsti 1949 03 24 krito Vytauto apygardos vadas Vincas Kaulinis-Miškinis; partizanai: Alfonsas Bivainis, Bronius Bivainis, Albertas Guobužas, Vytautas Pakalnis, Napalys Valančiūnas; ryšininkas Dominykas Sirutis

B. JUODZEVIČIUS

Utena

Vyr. redaktorė Vanda PODERYTĖ,
lit. redaktorė Danutė BARTULIENĖ,

koresp. Edmundas SIMANAITIS,
techninė redaktorė Birutė OKSAITĖ

Kovo 1 d. po sunkios ligos mi-re **Filomena ŠIUŠIENĖ-BERNATONYTĖ**, buvusi Ma-gadano kalinė. Paleista iš lage-riu į tremtį ir palikta tremtyje. Filo-menė buvo švesus žiburelis vi-siems Magadane kalėjusiems lietuviams. Ji gavo darbą, susi-jusį su nuolatinėmis komandi-ruotėmis ir sugebejo palaikti ry-šį su visais Magadano lageriuose esančiais lietuvių. Stengesi kiekvienam padeti kuo galėda-ma.

Nuoširdžiai užjaudiame Filo-menos Mamą, vyraj ir sūnų

Buve magadaniečiai

Vasario 23 d., eidamas 63-iuosius metus, staiga mirė buvęs partizanas, Džezkazgano lagerių kalnrys ir sukilimo dalyvis **Vytautas MILVYDAS**. Palaidotas Palangce. Tebus lengva Jam Tėvynės žemė, kurią taip myléjo.

Liūdi bendražygiai

ATSILIEPKITE!

Kairėje - Z. SEMETIENĖ

Zuzana ŠEMETIENĖ, Leono, g. 1914 m. Kretingos raj., Skudo-valsč., Kaukoliukų km., 1948 m. išstrepta į Tomską, ten ir mirė 1955 m. Kartu tremtyje buvusių ir kai nors daugiau žinančių ieško Sta-sė VITKAUSKIENĖ, Mažeikių raj., Židikai, Mažeikių 14, tel. 43344.

Aleksandras ir Valė DINSMONAI su mažamečiu sūnumi 1941 m. birželio mén. buvo išvežti iš Tauragės į Sibirą. Žinančių apie jų li-kimą ieško Bronė ORAKAUSKAITĖ-URBONIENĖ, 6432 First Palm Pt., Saint Petersburg FL 33706-2112, USA.

Beno VALINČIAUS, Justino PENKAIČIO, Marijono RAMOŠKOS, Jono NENORTOS, Adomo ABROMAVIČIAUS, kun. JUŠKOS, Vito PECKAUS ieško kalėjimo ir likimo draugas Kestutis LAKICKAS, M.K.Oginskio 5-33, 2040 Vilnius, tel. 767893.

Tarsi būtų grįžę carų laikai

Lietuvos komunistai daug ką pasisavino iš carinės Rusijos valdžios metodų. Antai pagal 1976 07 28 Aukščiausiosios Ta-rybos įsakų kulinams buvo uždrausta atlirkulto apeigas svetimoje bažnyčioje ir ne klebono aptarnaujamos bendruomenės teritorijoje.

O kad atgrasintų žmones nuo vaikų krikštijimo, kulinams buvo įpareigotas gauti raštišką tévu sutikimą. Tai varžė tévus, užimančius kokinę valdišką tarybą. Raštas lieka raštu, ir nežinia, kada ji paskaitys koks komunis-tas...

Draudimas pasiekė tikslą. Dirbantys valdišką darbą tévai iš baimės dažnai palikdavo savo vaiką be krikšto, nerizikuoda-

vo tarnybą.

Atvykės į Girdžių klebonau-ti 1971 m. gruodžio 15 d., radau klebono paliktą visą pluoštą to-kių tévų prašymą. Visus palei-dau per kaminą dūmais, kad koks komunistėlis kada neužtik-tu.

Kai Girdžių parapijiečiai su-žinojo, kad krikštiju be raštiško tévų prašymo, tai ēmė vesti jau paūgėjusius vaikus į krikštystis. Vedé ir komunistai. Jų padraši-nimui teko užvesti slaptą pak-riktystytų bylą, kad neišėtų aikštén atsakingų tarnaautojų religinių įsitikinimai. Kratas da-ryti pas klebonus bolševikmety buvo ne naujiena. Tam rasdavo įvairių pretekstų.

kun. Viktoras ŠAUKLYS

Marsrutas:
Panevėžys-
Orenburgas...

1992-ieji prijmena 1941-uo-sius

"Gruodžio 1-osios vakare iš Pa-juostės aerodromo į tolį kelionę (iki Orenburgo) pajudėjo didžiulis geležinkelio sąstatas su iš čia išga-benama Rusijos kariškių fivariau-sia manta..."

"Lietuvos darbininkas Nr. 45(63) 1992 12 17-24"

Nedaug kam žinoma apie 1941 06 23 d. iš Panevėžio rytuos-na išdardejusi, bene paskutinį iš Lietuvos, prieš užeinant frontui, geležinkelio sąstata - ešeloną ne-sugrižti...

1941 m. birželio 23-ąją-antra-ją SSSR-Vokietijos karo dieną - į purvinus prekinius vagonus prie cukraus fabriko (galbūt paruoš-tus kita trémimo bangai) enka-vedistai sugrūdo Panevėžio kalė-jimo kalnus. Pakeliui, Daugpily-je, prisikabinės vagonus su Latvijos kalnais, traukinys skubėjo tolyn nuo atgraudžiantio fronto.

Ešelone vien raseiniškių buvo 45 (kol kas - aptykrai); vos keturi iš jų išvėrė bolševikinių kalėjimų ir lagerių pragara. O išvėžtų panevėžiečių, biržiecių kalinių skaicius dar laukia išaiškinimo...

Po dvi savaites trukusios stau-bingos kelionės (be oro, be vandens per vidurvasario karčius) leigvai žmonės buvo išlaipinti Orenburgo srityje - Sol-Ilecke. Nuvarė į kalėjimą... Rudeniop daugumą išgabeno į "mirties duobę" - Petropavlovsko kalėjimą, Siaurės Kazachstane. Ten toliau marinino badu į Šalčių. Ilvežė ne visus: kai kuriems Panevėžio eše-loño kaliniams čia (Sol-Ilecke) baigė kurpti býlas, o teisti juos nuvežė į Orenburgą, kur gruody-je mirties bausme nuteistuosius sušaudė. Žinomi aštuoni 1941 m. gruodžio 19 d. Orenburge sušau-dyti raseiniškiai; ta pačia data baigiasi į Panevėžyje kalinto ge-neroolo Kazio Ladigos biografija...

Mielai panevėžiečiai! Su pa-lengvėjimu ir šviesia viltimi širdy-je išlydėdami eilinį karinį sąstata maršrutu Panevėžys-Orenbur-gas, prisiminkite ir aną - 1941 m. birželio 23-osios mirties eše-loňa...

Felixas TIŠKUS

DEKOJAME

P. Kazuiui Lozoraiciui iš Italijos už piniginę auką.

P. Juliui Pakalkai už paveikslą Lietuvos parti-zanams atminti.

SKELBIMAI

Prašome paliudyti apie šiuos rezistentijos dalyvius, norindus gauti rezistentijos dalyvio pažy-mą: Zofija Griniūtė-Sabliškienė, Antanas Taparauskas, veikė Radi-viliškių raj.; Zigmantas Jutalis, veikė Svenčionių raj.; Ildefonas Sadauskas, Anicetas Sadauskas, Dionizas Sadauskas, veikė Maži-kių raj.

Atsilieptimus prašome siupi LPKT S tarybai, K. Donelaičio 70b, 3000 Kaunas.

TREMTINYS

1993 m. kovo 10 d. Nr. 5(86). SL 289. Kaina su akciju 8 tal.

Mūsų adresas: 3000 Kaunas, Donelaičio 70^b, tel. 209530